

Карац 1747-1

== D. P. Bajquitanь ==

Фс (Карац)
Б 188
С 3964

ЏАЊЬСА

(ЏЬRLA)

Quracaj Oblizdateilstvo

NARSANA

1933 г.

Д. Р. Вајқиллањ

КР

Проверено 1963 г.

САЊСА

(сыга)

1963

3/306

К2224. 1747-1

К.-Б. А. С. С. Р.
Республиканская библиотека
имени К. К. Крешковой
гор Нальчик

NARSAN
1963 г.

С (карты)

51/8

Полное — уданіе

своја

B

1931-ці ылда сырпан „САЊ CASAV-
OJA ЧБRLA“ атль китавсьо да 2-ці
сырпу вля ву китавсьога киреди.

Izdatelstvo

Birinci cıqı nıń al sızı.

Qaracajda keńeş xukumat quralıqıncıńa deri, ıarılıanb, ıalılıanb. iclerinden ıaş sıqıv, alanb keslerini ıasaıda xallarıp, iş işlemeklikni usunde volıqan volunlarıp nazmıqda salıv, anı usı vla kesı qıjıv vla ıasaıqan xalıq bir tilli, bir aqılıv volurca volmaqandı. Anı qoj, ıarılıv, ıalılıv ne qadar da unıqdurmaqıqda volqan ırlıqda, nazmılaqda erkiniik veriv, qalıqan vajlanı, quiretileni xaq asamaqıqlarıv, zalimliklerini usunden ırlanılanı va, xalıq ortasında nazmıqda, ırlıqda salqan qoj, anı usunden sılesirge erkinlik da vermej edile.

Bajquıllanı Dautnı vı nazmuları, tamam kesı qıjıv vla ıasaıqan ıalılıv, ıarılıv daqıda alaıqda ıuvıq ortalıqda da kılıp, aqılıv em da art izlemekligin asıq aırtıv ırlıqda.

Daut ıanı nazmıcu volqanı sevevli, ıetişimsiz ıercikle volur, alaıq nazmularıv maqanalılıqları varıvıv da ıuvıv, qartxa, ıasxa da keslerini oquıqlarıv tıjınsıv etedile.

Gerbeklanı A. S.

— 1 —

A I S Ö Z

(Qoşulub, tuzetilib ikinci cırdanına)

Revolysianı çarıq, savlaj sojuz vıa birgelej, Qaracajın mutxuz özenlerin qıraç segetlerin, mıdax tıvların da şıvıla cıraq çarıtıxanlaj çarıtıdı. Mıdax köllu, vellerin cılamıç cıvıdı, qıan, köv zamanın vajlanı tıaynde unıqıv turqan, çarılal vııtöv urunçanla, közlerinden avların atıv, kyle, ıbara çarılal dınjaqa qaradıla. Ol mutxuz özenleni icinde nellaj bir talantı zakıjle vılınmej qalqandıla?!...

Vajqullanı D.. vıla kıkık, unıqıv vılgeni vıstırvılav turqan çırıc vıolqanı cırlarından da vılgeni vıoladı. Ol, çarılal keceleni, arıv qızlanı usıynden, islerge sıymegen, erıgıv, kınlerin cırla vıa asırqan adamıaqa çazmajdı. Daut, Qaracaj vıolımnuda, sosialnı çaşavnu tırlenyvıynden, vılşevık partıanı em da Sovet vılastnı vıardırqan islerından, tırlı-tırlı elledı vıarqan kompanıaladan, çazadı. Ol xıysavdan Daut bızge arıqda vıa qıaladı. Anı çırların kolxozcıla urunçan ellile sıjıv da oqujdıla. Davıtnı çanı çazıv vıaslaqanı vıa vıı saqatda çazırnı anıv qarasaq, tırlennenın, anı ösgenı qajısvıvıvda eslervıv. Anı xıdozestvo çanı vıa ösgenı, arıqıvıvda politıka çanı vıa ıgı vıegıgenı asırqadı. Anı vıolsada bıznı çaşavıvıv dınjada vıolmaçan kıkık ıllu atıamıla vıa emda qızvıv cıyır vıa ösedı. Anı köre bıznı ıdıologıavıvıvda, çaşav anıv lamaqlıqıvıvıvda ösedı. Ol sevevden Daut da us tızvıv Lenınnı: oquqıv, oquqıv emda oquqıv, dev qıjıqat osıatın tıv anıvıv, tolturırqa kerekdı. Daut vıı işnı anıvıv qanıv kıkık arına derı çetdıırge vıoclıdu.

Vıımqotlanı A.

İşçi teңime!

Bizden xapar sora esen
Ajtajım saça çomaqlav.
Senda tansıqlav oqursa
Esgı çurtuñı inaqlav.

Siz kete turğan saqatda
Bilesiz nele volqanıñ,
Ullu revolijsia çanıñ
Qanla tögyliv qalqanıñ.

Oı zamanda tögylgen qan
Boşunaqa tögylmedi,
İşçi xalqıñ tutxan işi
Сырт ызына sögylmedi.

Алсы qalla varıñ
Алларна өсгенінде
İslerinde plan volmaj
Өsymlerin kesgenінде.

Sav dunjaqa qıtıñq çetiv
Varıñ avzratxanıñda,
Burzujlanıñ çyreklerin
Kemeca qaltratxanıñda.

Fabrikleri zavodları
Kiritleniv qalqanıñda,
Анда кризис kesine
Teren orun alqanıñda,

Burzujlanıñ adetica
Xar işleri vitgenінде,
Qan tögysyr közyvlent
Zamanları çetgenінде,

Andan bir-birin talarqə
Eslerine alqanında,
Bolqan küclerin qaldırmaq
Urus işge salqanında.

Keslerin aça hazırlav
Planlarə toldanında,
Uruş kerekleri qalmaq
Varə hazırlav toldanında.

Buruzla umut etdile
Biri-birisin talarqə,
Çarə xaiqlanə usune
Aur çykle qalarqə.

Kesleri bazarlanə alyv
Aça ijelik eterge
Çarəlanə qylynyndan
Kemsiz vajlyqqa çeterge.

Oqsuz qrallanə varəp
Keslerine qoşarqə
Mallarəp emda mylklerin
Ajavsuz talav voşarqə.

Taşnə tavnu varəp saqlıv
Uslerin qandan vojarqə
Qovanca varqan qanlanə
Etinden artıq tojarqə.

Savlağ dunjanə ylesiv
Varəsnə tyk-tyk eterge
Qan tögüşyv çol vla
Muratlarəna çeterge.

Alağ vla völek çyldan
Dunja qazauat vaşlandə.
Millionla vla oqsuzla
Anda qyrylyv taşlandə.

Savlaј tørt ƣынь toxtavsuz
Dunja vaşyn qan aldъ.
Million million ƣarынь
Eltiv qara ƣerge saldъ.

Tovdan-oqdan ƣьqoqan ƣelle
Bolub mazallъ voranla,
On millionla bla işcile
Andan ƣьғыльв qoralla.

Işlevcy xalqla bu zatxa
Təzalmaz qaңa kirdile,
Bir vaşxa dunja acarqа
Bolşevik sөzle verdile.

Ala varьсь birleşiv
Leninni ƣolun aldъla,
Ань vaşсьыqъ bla
Ƣaңь işge kyc saldъla.

Alaј bla Rossijaњ
İsci xalqlarъ qozqalъv,
Kapitalizmaqа ƣarsъ
Tovxa oqqa uzalъv.

Rossijaњ xar ƣerinde
Revoljvsja vaslandъ
Ƣerni altъdan birinde
„Zalim“ patcaxıьq taslandъ.

Andan sora İsci xalqla
Uruv onovnu aldъla,
Ƣerni altъdan birine
Keңeş xukumat saldъla.

Ol xukumatнь salqanlaј
Kerti erkinlik verdile
„Orus patcax sizni soјub
Turqand“ dev sьjъ kөrdyle.

Biz unuqub turqan millet
Aña saqajıw soruşduq
Bolşevikleca birleşiw
Revolusıaqa boluşduq.

Içcile emda urunqanla
Çañ çaşavqa es burduq,
Kapitalizma dunıaqa
Çiti, kyçly qıylı urduq.

Alaja bizde da vajla
Bizge qarşcılıq etdile,
Revolusıaqa çav bolub
Çavluq işle çyrytdyle.

„Keñes onov bolmasın“ dev
Qozqalıw öre turdula
Çarlı xalqlaqa alların
Qan tögysyrge burdula.

Keñes xukumat alaqa
Duşman bolqanını bildile
„Çaşavıvuz boşanıdı“ dev
Qan töger qaqa kirdile.

Savlaj Resejni burzuju
Barı tilleniv savdıla,
Keslerine boluşluqqa
Burzuj xalqları tavdıla.

Barı bir qanqa kiriv
Sovet vlastıne caarqa
Urunqanları varınlı
Usyne miniv çasarqa.

Alaj bolsada sovetle
Ol çavını aımadıla
Urunqan xalqını yune
Burzujları salmadıla.

Çasıb qoratıb çerinden
Aılaqı orun vermedi,
Ol qavumqa qızyı asker
Мында çasaqыз dermedi.

Demezligi kerti bolub
Oquv bla begigened
Işcile em urunıanla
Barь bir qaңa kirgened.

Ol qralla qadalyşyb
Keliv keslerin urdula
Qarıvlarь çetgen saqlь
Qazavat etiv turdula.

Bolmazın bilgenden sora
Bzlarьna qasdıla
Satıb askerlerin qojmaj
Ujlerine casdıla.

Alaj bla işle begiv
Burzujla vizni taşlalla
Andan sora işci klass
İslerin işlev başlalla.

Işci xalqıь vaşcılarь
Kөv tyrlы söz sölesdile,
„Асырыз көзыгузны“ dev
Kece kynda kyresdile.

Kelgen saqatdan oquna
Çasavubuznu kerdile
„Tyzlyk çolda çasaqыз“ dev
Былај erkinlik berdile:

II.

— Patcaх vajqa bıjge yleşgen
Çerleni endi aлырыз
Tyzlege сырыв керилив
Ujle vacxala salырыз.

Ullu gıçeda qalmaq
Şkol yjlege kirigiz,
Çarьq dunladan keç volmaq
Oqurqə esni berigiz.

Bu totlannan çyrekleni
Endi totlarь acьsьn,
Kəzlerigizni çavxan av
Sizden uzaqqa sacьsьn.

Kapitalistlik adetni
Qaldьmaqьn tas etigiz,
İşni kesigiz eterca
Basьqьznь begitigiz.

Esgl Rossijanь onovu
Sizni buqovnda çəşatdь,
Bir tyrlь onovqə qosmaq
Tuvra xajuaqə uşatdь.

„Sen muslman men xristian“ dev
Bytyn dinde çavluq tutdu.
Anь vla kyresivde
Nellaj bir xaiqnь çer çitdu.

Buqovlannan berc sanlarьn
Unuqub eziliq turdu.
Xataq volmaqanlaj seni
Ot qamcile vla urdu.

Zalimlik saqə vj volub
Uşynde qamci ojnətdь
Tuvra mьjьnь icinde
Qanь qazanla qajnatdь.

Bolqan aqььn „çəq“ volub
Seni tьsьna atdьla
Bytynda tьsьrvlanь
Satьq mailaca satdьla.

Sizni tar øzençe tьjьв
Хажуань вавоја urqanса,
Dunjaqa sanь kerilmej
Temir vuqovda turqanса.

Çoqetda seni amaly
Tuzge сыqv kerilirge
Çaratьlvьт qalqaneң
Quru vajqa çegilirge?

Oqaj çaratьmaqansa
Endi zamanьң çetgendi,
Işci klass qozqalyşьв
Çaşavuznu keң etgendi

Tur endi көzlerini ac
Bu savqalanь unutma
Burzujla saңa etgendi
Çuavьн vermej qurutma.

Bu zatlanь varьн eslev
Saqajda kesini çarьt,
Senda adam volqanьң
Qan icgen qaumqa tanьt.

Qьsdьrьlqan ana tilin
Çaratьlvьн em çaşnasьн,
Çurtuquzda kişi qalmaj
Qilmulu volub vaşlasьн.

Millet dev sizge bir adam
Endi ucuzluq bermesin
Bir milletni birinden
Artьq vaqaly көrmesin.

Fabrikle em zavotla
Işlevcy xalqda qalsьnla,
Çerleni çer ijeleden
Urunqan ellile alsьnla.

Inaralla emda vajja
Tutxan vajlyqny alyqlyz,
Alany ornuna birlesib
Kesigiz qonub qalyqlyz.

Eski Rosstjany sizge
Bergen zorluqun tashlaqlyz,
Xar isigizni qadalib
Çanyca islev baslaqlyz.

Çesigizni tiligizde
Isigizni çyrytygyz,
Uvaq milletlege çyqqan
Savqalanı kergyzytygyz.

Uzaq ketmeı araqlzda
Ariv şaxar isletigiz
Qan icgen vajny qystav
Isigizni kyçly etigiz.

Erkinlik dunja endi
Icigizde tamırlansın
Melion-melion çylnı
Kommunizim ornalsın.

Bu zatlanı eter ycyn
Sizge volusluq tavylı.
Sovet vlastny kycynden
Çavla dunladan qavylı.

Sizni ycyn xukumatny
Bolusluqu acylı
Anı tatly kęetleri
Uçygyzge sacylı.

İşlevcy xalq sizni ycyn
Xazırdı çanly verirge
Bytynda uvaq milletleri
Artyq vaqaly keryrge.

III.

Bu sözləni eşitib biz
Sejirsinin tura edik
Tüşyüyz volurmu eken
Dev inanmaj bara edik.

Sora eslev qarasaq
Çaşavqa kelib başland
Esgü çaşav tarmıyından
Cürüb ojuv taşland.

Urunnanlada birlesib
Artıqlıq dunjany atıq
Kapitalizmany çolun
Boişevikleca uuatıq.

Endi andan beri bizda
Ullu quvancxa qalqanvız.
Eski xukumatdan qutulub
Nasıvxa vatıv qalqanvız.

Çer ijeleni çerlerin
Tartıv sındıgıv alqanvız
Çaravlu yj orunlaq
Çarlı xalıqıv salqanvız.

Oı siz körgen Qaracajdan
Köv ellile körgendile
Ullu tyzlede kerilub
Ujle pavla etgendile.

Ala ornalqan çerleni
Uyeleri tas voidand
Aıtxanıvca andan beri
Tyzle elleden tolqand.

Bir adam alqıvca vaşxa
Adamıv çegıv turmajıv
Tav atasıvda valasıv
Endıva sırtıvda urmajıv.

Mıñ-mıñ savijle em ullula
Skol yjlede turalla,
Куп саён билми болә
Класс çавлань uralla.

Leninizmanь çolların
Bolşevikleca билelle
Oquv qılmu ajtxan kınık
Bilimli bolub kelelle.

Urınнан халқнь icinde
İşlerin tyz çyrytelle
Өтырыксыз оқув ajtxan
Zatнь варьн көргыztelle.

Endi çahil adam qalmaj
Варь оқувлу болқандь
Siz көрген zamanca болmaj
Bizde çарьqlық tolқандь.

SSSR-de kulturaqa
Çарь халқла бошланғанбыз
Байла оқувсу мактавлақа
Biz ije bolub қалқанбыз.

Oi zamanda çyz adamdan
Çарьз eki оқуј edi
Андан қалқан тоқсан сегизи
Варьда оқувсуз edi.

Endiva birida qalmaj
Варь оқуј—çазь билelle
Mınle ala çарь çашла
Leninci bolub kelelle.

Icibizde ara şahar
Erlej qadalыв işledik,
Teberdi ajaqь tyzny
Şahar yjleden kyçledik.

Avruvnu vaqqan yile
Xar el salın quralqandı,
Doxtursuz çaşav adetı!
Тамъь қигув қалқандъ.

Onovnuda kesibizde
Çalsъ, çarlıyla etelle,
Urunnan xalqın icinde
Tyzlyk çolnu çyrytelle.

Orta mylkyvuz xar kynde
Əsyv allına varadъ,
Andan veri çyregibiz
Kerti quvancda turadъ.

Sovxozla emda kolxozla
İcibizde çытырајla,
Klass çavlanъ varъь
Çyrekleri qaltырајla.

Urunnan ellile varъ
İşlev işden toјmajla,
Zaran berıvcy qaumnu
İclerinde qojmajla.

IV.

Savıaj qraldan ajtsaqı
Kemsiz allına əsevız,
Artыqlыq dunjany çolun
Bırda qojmajын kesevız.

Mylkyvuzny qaldыrtmajын
Meşinalъ voldıravъь,
İcinde volqan tavladan
Altын kыmyş qazдыravъь.

Sosializmanъ çolunda
Çiger çaşlanъ savдыravъь,
Anъ syjmegeч çavlanъ
Orunlarын tavдыravъь.

Kapitalist qulları
Çetiv—özuv varavız.
Bizge teñlik etalmazca
Alaj artxa qaldıravız.

Fabrikleri zavodları
Bolşevik çolqa vuravız.
Kapitalizmanı sacıv
Sosializma quravız.

Zalimlikni—artıqlıqni
Tatımdan qurutxavız,
Rıtcaxlıq salqan çavıvni
Közleribizden atxavız.

Dunjanı işçi xalqına
Kesibizni tapıtıxavız,
İşlevci xalqni betlerin
Sav dunjada çarıtıxavız.

İçibizde issiz qojmaj
Zavodlarda çıbergenbiz,
Bolşevik col bla atlav
Barısnı iş bergenbiz.

Dunjaqa çetgen avızrav
Bizden ulyşsyz qalqandı.
Kapitalizma çollaqa
Ulu qajqlı salqandı.

Krizisni SSSR-ge
Çoqdu kelirge madar:
Aña çaşav tursalada
Çyz-çyz çıllanı qadarı.

Xar isibizni birleşib
Sosialist çolda etebiz
Krizis kırmez kibik
Plan bla çurıteviz.

V.

Çyz seksen beş tyrly millet
Bardь SSSR-ni çerinde,
Sosializma işlev varqan
Çerni altьdan birinde.

Ol qadar milletni marlav
Burzuj qralla turalla,
Bizge qarşь uruşxa
Xaman keslerin uralla.

Bizda alaqa tьnylav
„Ne ajtalla“ dev көreviz,
„Qazavat uruş“ desele
Ma bu çuvavнь bereviz:

„Oqaj endi ol qazavat
Beri ne azda kelmesin!
Bjaqь işlevcy xalqqa
Allaj qьnyнььq bergemesin!

Alaja kesin veri urqan
Bolsa xazьgvьz saqlarqa.
Atalьq qralьvьzнь
Əlyu qalqьncь saqlarqa.

Bu zatнь usynden Stalin
Aqьyn ulla bəlgendi
Ol altьncь part s'eztde
Ma vьllaj çuvav bergendi:

„Berivny bir qarşь çerin
Izlemejbiz kesibizge,
Kesibizdenda bir elin
Berlik ryjylvьz kisige“

Stalin çaldashь s'əzь.
Ətyr k Rəşadətli qəzetin, on əyləməyə
Kesin veri urqan işlevcy xalqqa
Qьzь asge:den, qutulmaz

22.12.1947

И. М. И. ВЕРУПСКОЙ

X

Alaj bolsada uruşnu
Boluruna vuzuqubuz,
Çarlı xalqıñ sojdurmazqa
Madarın izlev turluqubuz.

Uruş bolqan kəzyv bolsada
Andan qorquva qalmaqıvız,
Burzujları SSSR ge
Çiberirge bolmaqıvız.

Alaja icibizdeda
„Tarx“ dev şkol atmaqıvız,
Ol uruş boşalqıvıvız
Bir kecenida çatmaqıvız.

Qajsıv qral bizge savsa
Anı çerine cəgerbiz,
Anda qazauat etişiv
Burzuj qanlarıvız təgerbiz.

Kesinda uzaqqa sozmaj
Qıvıxa zamanda tıjarıvız.
Leninizmanıvız çolların
Em iclerine çajarıvız.

Andan sora uruş bolmaz
Bir dunjaqa çetdiribiz,
Birinde qalmaj varında
Sosializma etdiribiz.

Savljaj dunja urunqanla
Tyzlyk aqıvıvız alıvıvız,
Birlik çolunda keñeşe
Muratxa çetiv qalıvıvız.

Alada işcile bla biz
Çetisgen kyn bir bolubuz.
Ol kyn birleşiv qan təger:
Ezilgen bercli qolubuz.

Bygyna bizni işibiz
Çarasın çavaş turmaqdy,
Turqan çeribizni savlaj
Sosializmağa burmaqdy.

Bu zatxa şaqatlyq eted
Sizni vlada aravız,
Çarasuvnu syjgenlege
Qarnaşia kibik turavız.

Birinci beş ғыльқ plan
Tört ғылға bitiv qalındy,
Ol sen көрген Rossijada
Çyz miñ zavodla salındy.

Ekinci beş ғыльқны да
Бзы vla vaşlarьqвыз,
Ol biterge encilikni
Suqun qojmaj taşlarьqвыз.

Xar bir adam varь biriden
Ara mylkde vaj vollarьqdu.
Birev vaj-birevda çarь
Bolqan adetle qallьqdy.

Klassыз bir çamaqatda
Sosializma sallьqвыз.
Qallanь varьndan
Alcьььqнь allьqвыз.

Qьsxaraqdan xarağьvыз
Ma vygynlykde vlajdy
Çaň Rossijanь vizge
Bergen savqььь alajdy

SSSR- urunqan xalqqa
Quredan işlennen sautdu,
Endi savqal! çuvan etgen
Bajqullanь Dautdu.

1932-ci ғыlda.

Şvejsariadan kelgen işçi delegatlarıñ doklatlarıñdan.

I.

Sizni tansıqlav köyrge,
Burzuj qraldan kelgenbiz,
İşlerigizni bilirge,
Aqılvızın bөлgenbiz.

Burzuj av salqan köz bla
Bygyna sizni körebiz,
Tört çyz miñ saqlı şciden
Qarnaslıq salam bereviz.

Qralvız Şvejsariadı
Anda burzujla çaşajla,
Bizni çegiv emda talav
Etivizdenda aşajla.

İsci klassxa çav bolub
Faşistle zorluq eille
Burzuj vlastı saqlarqa
Keslerin bek begitelle.

Oı çerde klass kyreşiv
Qızvıdan qızvı varadı,
Xalqia eki bөлınıyuv
Xaman kyreşiv turadı.

Qızvı qanla tegylyşuv
Vıcaqdan qanla tamadı,
Revolysijanı çiltini
Oı çerlededa çanadı.

Revolysijanı tıjarqa
Anda qatı kyreşelle
Barın bir qızxa çıjarqa
Burzuj qaum birleşelle.

II.

Tuvra mьndaca vizdeda
Arivdula tavlaryьvz,
Alaja alaqa iye
Bolub turad çavларыьvz.

Oi tavlada vek kьbdyle
Mьnda kivik kurort çerle,
Icine varьv kirgenie
„Biz mьndan cьqmajьq“ derle.

Saqьs etiv ojlasьv
Bilsen alanь taxsaьp,
O! tavla vla vlapь
Bir—birinden vaьxasьp.

Baьxalyqlaryьv vek kьbdy
Bir—birine usamaqan,
Eki tavnu adamlaryьv
Birca volumda caьamaqan.

Bizde tavlada burzujla
Iьci xalqlanyьv cьvlejie?
Faьistle iьci klassnyьv
Baьcьlaryьv tevlejie.

Revolysijaqa çav bolub
Nellaj bir iь çyrytelle
Kyn saьp tavlaryьvzda
Kьvleni soьub ketelle.

O! ariv xavalь tavla
Bizni ycyn tyrmedi.
Urunqan xalqdan bir kiьi
Aladan xajьr kьrmedi.

Sizde tavlaqa qarasaq
Bizdegni cьjresidi,
Bu tavlanyьv çarьv xalqla
Barьnyьv da iьsesidi.

Şəfializmanь çolunda
Tavlarьqьznь tutasъz,
Burzujlanь qalqanlarьn
Klassnьca qurutasъz.

Sizde vla bizde tavlanь
Başxalьqlarь alajdь,
Klimatь bir bolsada
Politiceskj alajdь.

III.

„Bizni klass çavlarьz
Sizni səgyv səleşelle
Şvesariada işçiləni
Aqьllarьn yleşelle“

„Pecatlarь em səzleri
Savlaј xalqqa cəsьladь
Burzujlanь auzlarь
Vьllaj səzlege acьladь“.

„SSSR-ni çarь xalqь
Onovdan keңde çəşajla
Bir tyrlы zatnь aјьrmaј
Tav adam etle aşajla“

„Bir tyrlы bir is etalmaј
Bzlarьna varalla
Fabrik zavod işləјalmaј
Tav alqьn kivik turalla“

„Qatьn, qьz, egec em qarnaş
Barь anda teң volqandь
Turuvlarь xajvancadь
Kijim kijgenda qalqandь“:

„Ol vеş çылыq рlаnnыdа
Bitdiraimaj qоjqаndыlа
Çаңz zat etgenni qоj
Тав esginidа оjqаndыlа“.

„Partiаnъ muratъndan
Bir tyrlы zat tolmaqаndъ
Urunnan хalqdan bir еlli
Съrt kolхозcu volmaqаndъ“.

Dev ma vыllaj харарlаnъ
Alа toxtavsuz çajalla
Sovet vlastnъ sөгyvge
Kыclerin salъv qоjalla.

Ol seveden Şvesariada
Işci хalqlа qоzqalalla
Işni tyzyn bilirge dev
Tөrt çаңnа uzalalla.

SSSR-ge kelirge dev.
Aqыllарnъ vөelle
Çылыşъv onov etiv
Sizni kөryrge keielle

Alaj vla qоzqalъşъv
Varъda onov etdile
Delegatxa çiberirge
Ol kыn vizni begitdile.

Bizni çolqada salъv
Kesleri anda qaldыlа
Alа vizni vojнubizqа
Bu amanatnъ salдыlа:

„Varъv işci хalqqa qarav
Proletar salam verirsiz
Favrikleni zavotlаnъ
Bolumun kөryv kelirsiz.

Elli mykləni tintib
Xar qalaǵına çetersiz
Kolxozları Sovxozları
Bolumun aсьq etersiz.

Xar zatı bilgenden sora
Aşьqıv çenil qajtırsız
Anda çasavnu bolumun
Çomaqlav bizge ajtırsız.

IV.

Ajaj bla сьqıv keldik
Sovet vlastı çerine,
Qaraqqa emda billirge
Altı ulyşny eirine.

Çeti ыьqıv ajlarıv
Kavkaz tavlaqa çetgenbiz,
SSSR-de bu işlennen
Zatlaqa sejir etgenbiz.

Biz vardьq Niznij-Novgorodda
Avtomobil zavodxa
Çyz qьrğ miñ avtovuz bergin
Allaj bir mazallı zatxa.

Анı көргенlej оқına
Ullu sejirlikke qaldьq
Xar bir işine erikmej
Başdan ajaqqa qaradьq.

Andan Ukrajnaqa keldik
Xarkov zavodnu көyрге
Elli mylkge ol xar kynde
Ne zat bergenin billirge.

Qarasaq bir ulla zavod
Aña bir zat uşatmaqan,
Kapitalist qalladada
Аньса zavod volmaqan.

Ol elli miñ traktornu
Xat ғыlda sizge cacadı,
SSSR-ni xar çerinde
Sosialist çol acadı.

Moskvada avtovuz zavod
Dunıaqa atь ajtylad
Kapitalist qallaqa
Boisevlik çolda qatylad.

Çyl sajn ol SSSR-ge
Otuz miñ meşina bered,
Sizde urunqan xalqlanь
Sosialist çolda kered.

Bu qaumdan sorada biz
Saratov şaxarqa vardьq.
Çylda çьjьrma miñ komvajьn
Bergen bergen zavodxa qaradьq

Ufal tavlada ne zatla
Bolqanьn көгүв ijnandьq.
Burzujlanь voş ötyryk
Sözlerin көгүв quandьq.

Magnitogda qarav biz
„Tuşuvys volurmu“ dedik.
Tav Amerikada volmaqan
Allaj işleni işledik.

Daqьda alaca vek көв
Tyryu çerlege varqanvьz,
Varьnь volumlagьna
Birem birem qaradqanvьz.

Sosialist tyzlerigiz
Traktorladan tolalla,
Urunğan ellile qalmaj
Nögerlik çolda bolalla.

Minle bla çaşlarьqьz
Skollaqa ketedile,
Icigizde çaş tölyden
Kөv kadrla çetedile.

Çalсь çarль savijlege
Eñci yjlede qarajla,
Alanь çasavlarьna
Çyz-miñ zat bla çarajla.

Soqurlaqa-tilsizlege
Varьnada kyn tuvqandь,
Oңsuzlanь keңe atxan
Zakon sizde quruqandь.

Saqatlada-topallada
Sizde' çaşav tavalla,
Sosializma çoluna
Bolşevikleca savalla.

Bu zatlanь varьсьnda
Qaraqanvьzda көrgenbьz.
Sizde islege suqlanьv
„Ma tyzlyk dunia“ degenbьz.

Çyz-miñ kere qarasaqda
Xaman çetişim көrebьz.
Bu etilinen islege
Bek ullu sejirsinebьz.

Sizni kibik milletleni
Çaşav işlerin көrgenbьz
„Ajtyqьz işigizni“ dev
Isci calamla bergenbьz.

Ala bizge keslerini
Bolunun aсьq etelle,
Sosializma işlev varqan
Çerlerin kyçly begitelle.

Çaңь çaşavnu çolunda
Sosializma qurajla,
Artьqıьqqa orun vermej
Allaj çaşavda turalla.

Tra'ktorla bla ellile
Tyzlede savan syrelle,
Kerekli bolqan çerlege
Kökde quşlaca çyzelle.

Keslerini tillerinde,
Xar işlerin çyrytelle,
Başlaғына erkin bolub
Erkinlikni көrgyztelle.

Respublikala, oblastla
Bolub işlerin etelle,
Kişiden artьqıьq көrmej
Tyz çaşavnu çyrytelle.

Kesleri vaşьna erkin
Qralıьqнь tutalla,
Birleşiv çolnu kucynden
Burzuj vlastнь butalla.

Oı respublikala, oblastla
Çetisgen kyn bir volasьz,
Şizge qarсь savьv bolsa
Birleşiv isni alasьz.

Oı qralla varь savsada
Şizge bir qorquv salmazla,
Şizni çerigizden ala
Bir qarьş çerda almazla

Sizge qarşısı uruş bolsa
Ol keslerine ajlanır,
Savlaı dunjaları başında
Sosializma saılanır.

Ol kın art qazavat bolub
Dunıada qanlı casırlar,
Kapitalizma tıv bolub
Bıllaj dunıa asırlar.

V.

Qırxaslar çoıdu dunıada
Siznıca allına varıan
Bir tırlı krızis kırmeı
Bolşevıkca işlev turıan.

Kapitalizma çollanır
Sosializmadaı varıan,
Urunıan qalqıanlar icine
Bolşevık ılgıle qurıan.

Sızden qalqan qıallada
Elli meııon işsiz bolqandı,
Mııle bla fabrıkleı
Kırıtlenıv qalqandı.

Mıı mıı işlele xar kınde
Quru acdanda ölele,
Amalsız bolqan qaumla
Tab kesleın öltırele.

Köb atala balaların
Kesleı tutub soıjalla,
Andan basıa madar tabıaj
Dunıa çasavnu qoıjalla.

Bız bla kesleıda
Sora kesleın uralla,
Kesleını dunıaların
Qara topraıqıa buralla,

Əlmej turqan qaumlava
Çyz-niñ qıjñılıq cegelle
Ac çalanqac teren sinçen
Qaumnu artıq çegelle.

Anda sizni kibik xalqla
Aur çykle kəltiyelle
Maña bir çaşav degenni
Ol saqatdan əltiyelle.

Ellileni çaşavlar
Bytynda aman bolqan
Kitzis anda kesine
Teren otunla alqand.

Xar qalajqa varıv kirgen
İssiz qaumla kəryned
Əlgen qaumnu mıylıgı
Baguqlaqa tögyled.

Malnı, mylkny iş qıjñın
Quru burzujla aşajla
İslevcy xalqnı mlkynden
Zauqlanıv çaşajla.

Çoqdu anda bir çaşav
Çarlı xalqnı birine
Burzujla ijelik etetda
Urunnan xalqnı çetine.

Az adamla, kəv adamqa
Anda qamcile syrtelle
Urunçanlanı-ışçileni
Qamci tyvynde çyrytelle.

Sizdeva allaj zatnı
Atı cyvu qalmaqandı
Beşçılıq plandan beri
Bir issizda bolmaqandı.

Bes ғыллық планьқыз
Төйт ғылға билік барады,
Дақыда аңа бурзужа
„Ішленмејді деу турадь.

Kelgen işbizni tolturub
Bzwbzqa qajtyrbz biz
Bu sizde işlenen işni
Şvejsarjada ajtyrbz biz.

Burzujlany boş sözlerin
Savıaj xalqqa acarbz biz
Quru Şvejsarjada qojmaj
Sav duniqqa cacarbz biz.

Revolysia qozqalvnu
Demennili eterbiz biz
Burzujqa qarşy uruşda
Bir adamca çeteruiz biz.

Oı kyn isci xaqny kycy
Savıaj dunjaqa sacılyr
Kapitalizma uatılyv
Çań sovette acılyr.

Savıaj duniany işcisi
Birişiv işni alırbz
Qan icgen burzujnu qystav
Sovet vlastny salırbz.

Bygyn vygecada bizde
Islevcy xalqla işleje
Kompartiany kycynden
Bek көв zatlany kyşleje.

Kapitalizmaqqa qarşy
Nellaj bir iş çyrytelle?
Islevcy xalqny qarvun
Bolşevikca kergyztelle.

Kommunist partia anda
Sizdeca əsyv turadı
Revolysianь çanьna
Çarь xalqlanь vuradı.

Kynden kecege isibiz
Kimda tanьrsa varadı
Sizde kivik volurqa dev
Xalq hazьrlana turadı.

Leninizmanь çollarьn
Xalq arasьna sacavьz
Kelir revolysiaqda
Bolşevik çolla acavьz.

Oi zatxa çeter ucyn
MOPR əserge kerekdi
Oi vizni rslerivizge
Ullu voluşluq verlikdi,

MOPR revolysionerlege
Ullu alcььq etedi
Anь bla oi qaumla
İşlerin bek begitedi.

Atalarьn faşistle sojqan
Kəvdyle anda çazьqla
İşci xalqqa azav vergen
Bojnu qajnaqan vazьqla.

Miң—miң iscileni eltiv
Tyrme yjlege salalla
Mellionla bla savijleri
MOPR-qa qarav turalla.

Alaj bla kəv əksyzle
Bygyn zorluqda çaşajla
Atalarьnь etlerin
Burzuj qaumla aşajla.

Oİ xalili kəv çazbqla
Bygyn tyrmelede turalla
Fasistleni zorluqundan
Azavlanbьv olturalla.

Fasist qaumla xatersiz
Bizge qarşь ot acalla
Revolyssia volmasьn deьv
Qozqalьvianь sacalla.

Alaj bla nellaj birni
Oramda qavlav qojala
Mellionla bla savijleri
Ac çalanqac volalla

Oİ tyrmedegile sizden
Kerti voluşluq saqlajla
MOPP-qa clen volqanla
Revolyssianь çaqajla.

Alanь yjdegileri
Kəv qьjьniьqda volalla
„Atalьq qьralьvьzdan
Savqa keled“ deьv turalla.

Oİ seveden MOPR-qa siz
Entda vaqalь qaraqьz
Revolysionerlege
Birer zat bla çaraqьz.

Çuvuq zamannь icinde
Revolyssia vaslanьr
Savljaj dunjanь usynden
Kapitalizma taşlanьr.

Çasasьn savljaj dunjada
Marksnь Leninni çolu
Leninizmaqda çol etgen
Proletariatnь qolu.

Çaşып Stalin çoldaş
Leninizmanь vardьrad,
Çerni altьdan birinde
Sosalizma qurdurad.

Çaşасып MOPR-nu qасть
Revolysiağa qarajьdь
Millionla vla anda
Өksyz qaumğa çarajьdь....

VII

Svesarjаны işçileri
Ыллаj doklatla etdile
Internasional çьr vla
Sözlerin воşав ketdile.

Alaj vla qarasaq MOPR
Çarьылапь bir qurcudu
MOPR-ğa clen volurğa
Urunçan xalqнь vorcudu.

Ol кун vizda işçilege
Bolşevik çuав bergenviz
Barьvьz birca MOPR-ğa
Clen volurbuz degenviz.

Ol sözny savlaj tolturub
Isci xalqğa çol veriviz
Өrten kibik çапьв varçan
Sosalizmanь керiviz.

Savlaj dunjаны vas
Urunçan xalqla qaly
Qan icgenleni tas
Sovet vlastнь salьvьz.

А. Т. В. С. Р. Е. М. А. К.
MƏRKƏZ QIPLMİ HƏM
PUBLYKA KƏNƏŞİNGƏ
ЦЕНТРАЛЬНАЯ
Научная и Публичная
БИБЛИОТЕКА
Имя. №
г. Казань - Qazan.

Esigizde tylmydy ol zaman

I

Esigizde tylmydy ol zaman,
Bir qaumla wijlik etiw xaman,
Bojnubuzqda wojunxanь salьv,
Malнь mylkny qollarьna alьv
"Ol wijdi" „bu quldu" dev ajьgьv
Gyryldev ƒalqalarьn qajьgьv
Bizni unuqdurub emda eziv
ƒarь xalqqa ƒьjьnlьqнь veriv,
ƒuq ajьgьqda amal tavmaj qalьv
Ajtxanьada qamcijeni salьv,
Bizni alaj sьjsьz kьrgenleri
„Siz adam tyjylsьz degenleri,
Tisirьvle xajvanca satьlvь
Sьrt adamqda sanalmaj atьlvь
Ne azda kьzyvuz bir acьlmaj
ƒyrekleden qajqьla cacylmaj
Kesleri ƒkollaqda boƒlanьv
ƒarьla oramlaqda taƒlanьv
Dunjanь ƒarьqlьqьn kьralmaj
Bajdan wijden sьrtda qutulalmaj
ƒzenlede sьrtda emda qolda
ƒolovcu bolub ƒyryseƒ qolda
ƒgyz ijer ƒer tavmaj varqanq
ƒibersenda ƒgyzsyz qalqanь.

II

Esigizde tylmydy ol zaman:
Bir qaumla wijlik etiw xaman
Qaracaьnь ƒzeninde saƒa,

Aur çykle çykleniv arqaça.
Bilin talıv sirtın çaur volqan
Tartalmasın ot qamcile urqan...
Çalqa kirsın çalıv tavymaj
Sytge versen tilegin alımmaj
Ne aza da adamıça bir sanalmaj
„Adamma desenda sırt unamaj
Xar zatxa kesleri ie volqan...
Çalsı çarlı atılv qalqan...
Senda vugıyuv çerge kirgenin,
Qıjınlıq acıvın kergenin
Bu zatjada bek sıjir volqan
Tuz xajvanca sanılv qalqan
Eter madar tavmaj turqan
Vugıyuv çerge kiriv qalqan..

III

Esigizde tylımydı ol zaman
Kece kynde qan tögıyuv xaman
Tovla oqıa usıvızde çalıv
Xar qıjınlıq varı vizge aıv...
Közlerıvız çıquqda kiralmaj
Çavnu tosnı asıv vıalalmaj
Özenleni qan ıxyla alıv
Usıvızge көv qıjınlıq salıv
Çarı xalıqı qan tögıysıv xaman
Bizge çavluq etiv vıjlik zaman,
Aq askerle icıvızge kiriv
Mıv qıjınlıq çarılaqıa veriv,
Xar bırı on—on uskok költıryuv
„Bolsevıkse“ dev көvny öltıryuv
Çarılalıv qojmaj oğın alıv
Börklerine aq usxulla taqıv...
Alaj vıa qazavatxa syrgeni
Qoluna saut sava bergeni...
I* qaumla toxtamaj vırleşiv
Bolsevıklege qarıs kırğışiv
Çarılalıv terısın sojqan

Qajimazca dunjadan ʕojqanʕ...
Qan tɔɟuʕuv kɔv zaman varqanʕ
ʕarʕ xalqqa qʕjʕnʕq salqanʕ.
Uʕyvyzde kɔv qajqʕla volub
Tɔrt ʕanʕvʕz vanditleden tolub
Dunja bir birine qatʕxanʕ.
Xaman tovnu oqnu atʕxanʕ
It kulakla voʕ xaparla ʕajʕv...
Ajaqlarʕ vuzda kivik tajʕv
„Bolʕevikle kelelle dev vizni
"Kelgenlej qʕrʕqʕla“ dev sizni
Tyrlı-tyrlı xaparla ʕajqanʕ
ʕarʕ xalqʕ xaman aldaqanʕ
Bir qaumla kerida dev inanʕv
Ala ajtxan ɔtyrykge aldanʕv
Ol dunjadan xaparsʕz turqanʕ
Aqʕʕn ʕyz miq ʕerge vurqanʕ...

IV

ʕsigizde tylmydy ol zaman
Kece kynda qan tɔɟulyv xaman
Tʕʕ qralla aq askerge qarav
ʕyz—mik zai vla alaqa ʕarav
Tovuu oqnu ajamaj bergeni
Ol qaumnu ʕanʕsa kɔrgeni.
Resejni tɔrt ʕazyndan turub
Xar qaruvnu vizni taʕa vurub
Qʕzʕ askerni asav qojarqʕ
Birin qojmaj dunjadan ʕojarqʕ
Varʕʕ alaj umut etgeni
Alaj vla tɔrt ʕanʕna ʕetgeni...
Fabrikle em zavotla ʕasʕʕv,
Ot tyʕuv kyjuv em uatʕʕv,
Rʕxʕʕ xazna qalmaj ketgeni
ʕarʕ xalqqa qʕjʕnʕq ʕelgeni
Bolʕevikle bolʕevikca turub
Aq askerni demenili urub
Varʕʕ seɟivizden quvqanʕvʕz

İmda qus tygynlej sacxapъъъ.
Alaj bla çigitlikde atlav
Qatylqanqa şъъyla kiviк cartlav
Qacъqajъn alaj varqanъъъ
İc vanditleni da urqanъъъ.
Anda sora varъndan qutulub
Lcъq kyreş qalmaj çutulub
Ol çanъndan raxatlanqanъъъ
Çanъ çolqa ylgy salqanъъъ...

V.

Esigizde tylmydy ol zaman?
Blz qadalъъ plan etgen zaman
Industriaqa esibiz ketib
İşibizge tolu ylgy etib
Alaj bla vicim salqanъъъ
İşni bolşevikca alqanъъъ...
Tъş qralla varъ anъ koryub
„Netesiz“ dev işibizni sorub
Xilikge etib da kylgenleri...
Cъrtta etalmazsъъ degenleri
„SSSR ol plannъ tolturub“
„Sosializma çolunda ölturub“
„Altмъş, çetmiş çыldanda bildirmez“
„Tutxan işin muratъna çetdirmez“
Ol xalılı alanъ sözleri...
Varъnъ qozqalыşъъ vezleri
İşibizge curum salqanlarъ
Varъ aqa vuzuq bolqanlarъ...
Bizda alaqa qaramaj etib
Xar zatnъ bolşevikca begitib
İsge kirişib tevregenibiz
Kycyvyzny aqa vergenibiz
Ol qaumla alaj kyle turub
Qarъnlarъ qatъ avrub vurub
Çyz tyrly dьgalas etgenleri
Çaravsuz zatlaqa çetgenleri...
Alaj bla төrt çыlnъ çaşadъq

Beş ғылық рланьда вошладь
Beş ғылық төрт ғыла битгенін
Ой бизге җаһ дуня этгенін
Вагь көгүв ешлев башлақань
Ана вузуқ затла ташлақань...
Исдева бир зат етатмај қальв
Бизден тьһһһһһ җуавла альв
Җыреклери җагьла қалқань
Кертida кемсиз мьдах волқань...

VI

Көремсиз биздеги ішени
Җавлань есин алқан кычлени
Миң-миң җерде миң-миң совхозлань
Елли мылкде аллај колхозлань
Алаца җер-җерде МТС-ла
Ненца җерде социалист қалала
Ненца җерде трактор завотла
Темірден ісленнен җыз миң атла
Қуш кибик көкде учхан кычлени
Савақса теңизде җызген ішени
Җауға җавлуқ, тоखा тослуқ етив
Көв затда бурзужлань җетив
Емда алларьна өтгенибиз
Вагьнь җуавьн бергенибиз...
Сав дунянь екіге бөлгенибиз
„Ким кимни” озда дагенибиз
Ой сөздәда хорлаб вақаньвьвз
Социализма җолну қурқаньвьвз...
Бурзужлань көллері кетеди
Кычлери қарьвсузға җетеди,
Ішциле биріеселле-өселле...
Бурзужлань дақаньн кеселле
Ішци халқла бир җайль волалла
Үрунқанлань нөгеге алалла
Көремсиз ала вля бизни
Җасавға қадалқан ішбизни
Тьһ җыралла вагь ань көгүв

Çyrekleri kynde vuzca eriv
Qan dьgalas ete turqanlarьn
Qazanatxa kysny burqanlarьn

VII

Eslejmisiz alany işlerin
Uruşxa vuruv bolqan kyclerin...
Bir-birlerin сыrtъв em tonarqа
Ань арnuna kesі qonarqа
Muratda urus izlegenlerin
Xalqнь sojarqа kysegenlerin
Oñlu qaum oñsuznu tevlerge
Maьn mylkyn qojmaj сөvlerge...
Ol çolda dunjany uleşirge
Ol muratxa çetginci kyreşirge...
Alaj bla krizisden сыjarqа
Kalonjalany bytynda сыjarqа
Iaponlula Qьtajny sojqanca
Oñsuzun qanyна vojqanca
Sanlaj dunjany alaj eterge
Qadalъв ol muratxa çeterge...
Bytynda SSSR-ge savarga
Onsuzlany etlerinden qavarqа
Kereklerin icinde tavarqа
Ol çolda krizisni savarqа
Atqьnca çarьlaqа vij voluv
Oі qaumnı uslerine qonuv
Alaj bla ömyрге çaşarqа
Bir qaum xalqнь etin aşarqа.

VIII

Eslejmisiz ol zatlany volmazьn
Allaj zatla dunjada qalmazьn
Urunqanla birleşiv kelgenin
Burzujlany çunayьn vergenin
Miñ-miñ işsi pařjaqа kirgenin

Ol kesini çolunda bilgenin...
Xar kynde burzuj pla kyreşiv
Ань unatьrqa dev birleşiv
İşlerin əsdyre varqanlarьn
Xaman uastanjala qurqanlarьn
Kommunizmanь çolu əsgenin...
Burzujlanь qanatьn kesgenin
Tamyrlarь dunjaqa çetgenin
Xar qьralda isni bigitgenin
Urunuvcu xalqanь kesinde
Revolysia volub esinde
Varьn ol çolqa vurub varqanьn
Bolşevikleca işlev turqanьn.
Alajdь da alajdь işiviz
Bek keңe kerilgendi kucuvuz
Bizge kişl tenlik etalmazca
Syruьa ne azda çetalmazca
Çaşasьn kompartianь çollarь!
Sav dunjada vercli qollarь!
Çaşasьn ань kivik çalsьla!
El mylkde urunuvcu malсьla!
Emda ala kivik savapsьla
Rartianь çolunda daqapsьla!
Revoljyciqa vaşсь volliqia
Sav dunjaqa kommuna sallьkla.

22-XI -31 çyl

Pariz kommuna

Altmış çyl mьndan alqа
On segizinci martda
Allaj kyn volub ketdi
Unutulmazca artda;

* * *

Pariz şaxar İscile
Burzujlarьn sacdьla
Ullu Pariz şaxarda
Kommunanь acdьla.

* * *

Sav dunjada em a!qьn
Kommuna ma ol voldu,
Burzuj xalqьn vlastь
Tamam ol kyn oьjuldu.

* * *

Bu xalda atmьş vir kyn
Ol kommuna çaşadь,—
Ol zamanda İscile
İnsanlaqа usadь.

* * *

Pariz şaxar İcinde
Ullu quanc volqandь,
Taң atьv kyn tьjgenca
İci nurden tolqandь.

* * *

Alaj bolsa da vьla
Çolqа usta volalmaj,
Çaпььcла etdile
İşni tavьn vьlalmaj.

* * *

*

Kəv zat zaraf volqandə
Kommunapə çoluna,
Bere vilmej Vlastnə
Çarə xalqə qoluna.

* *
*

Kommunada birleşiv
Bir aqyda qalalmaj,
Askerleri cəsəydə
Asker nizam salalmaj

* *
*

Axsa kerek vola ed
Kommunapə işne,
Bank axsa va tüşmedl
Birini da estne.

* *
*

Burzujlapə axşasə
Bankda qaləv ketgened,
Kommuna ol axşaqə
Tijmez onov etgened.

* *
*

Ellileden alaj kəv
Xararlagə volmadə,
Kommunacəsla minu
Bir da esge almadə.

* *
*

Ala bla birleşiv
Birlük kucny tutalmaj,
Bek ullu çaçydyla
Arada vajlav etalmaj.

* *
*

Kommunada onovda
Baj qaumda olturdu,
Burzujlapə vujruqun
Alaj ariv tolturdu.

* *
*

Въла умут еtdиле:—
„Endi биз çаşарвъз дев,
„Bir qral da бизге савтај,
„Теңлик хақ асарвъз“ дев.

* * *

Kommunarıa въласа
Көв çапыльс еtdиле.
Isge şagrәј volalmaj,
Ters çollaqa ketdile.

* * *

Mьndan sora burzuja
Tөrt çanlarьп sermelle,
Kommunary cacaqqa
Xazьr volub tevrelle.

* * *

Askerlerin quralla
Kucly begim еtdile,
Tier*) vaşьryq etiv
Tөrt çapьna çetdile.

* * *

Germanь vajladan da
Kөv voluşluq aldьla.
Mьndan sora qarьvnu
Pariz tava saidьla.

* * *

Maj ajьnь kunlerinde
Qan төгуşув vaşlandь,
Islevcy xalq qьryьv
Şьndьk volub taşandь.

* * *

Toxtavsuz çeti kunny
Bu qazavat varqandь,
Miң-miң işcini qanьp
Qan qavanqa virqandь.

*) Tier: clegen oј kommunary caxanьnь em vaşьrybь.

Adamların qəhvəda
Kimse dəvə sormayella,
Qolunda verci bolmaqın
Ne axta da qolmayella.

Parizdəgi oramlar
Belge çetər qan boldu,
Saxarın xar bir çetər
Adam mülkədan boldu.

Çazın issi künleri
Erimey zat qaimazca,
Oramlada ihs boldu
Adam təzyv bolmazca.

* *

Qol via qəhvədan qanmağ
Gilliatinle*) qurdula,
Ayn via qəhvənu—
Ma vi çolça vurdu.

* *

Mün-mün işini birdən
Gilliatinne salaelle,
Bir minutnu icinde
Başların salaelle.

* *

Kommunarsyla keslerin
Plenne vermejelle,
Qəhvə qalmaqın
Bir zaxa kərn:ejelle.

*) Gilliatin degen kəv adamların birdən başların uzun qan mənə

Otuz bir miñ işcini
Oramlada qırdıla,
Andan sora qırvınu
Başxa çolqa burdula.

* *
*

Syt bla da bir talaj
Miñ işcini sojdula,
Miñ-miñ çarlı—çazıqı
Tyymelege qujdula.

* *
*

Ылај bla Parizden
Çyz miñ işci qoradı,
Ol esibizden ketmez
Em ketmej da turadı.

* *
*

Çyz—miñ savij bu kynde
Əksyz volub qaldıla,
Pariz şaxar oramlı
Əksyzleden toldula.

* *
*

Pariz kommuna bitiv
İşleri da toxtaşdı,
Mından sora işci xalq
Çaпыльсха ojlaşdı.

* *
*

Bu cuqlapıv qalmaıyn
Kelir çolqa çaradı,
Revolvsia etgenle
Barı mıña qaradı.

* *
*

Bu uruş kompartiaqı
Çol vaşcılıq etgendi,
Anı tutar çoluna
Vıgy beriv ketgendi.

* *
*

Marks çoldas bu zatlanь
Barь esge alqandь,
Kellr ravolysijaqa
Tyz planla salqandь.

Lenin çoldaş toxtavcuz
Anь bla iş etdi,
Ol planlanь kыcunden
Muratьna da çetdi.

Entda мындан arь da
Ol vizge çararьqды,
Revolysia etgenle
Barь аңа qararьqды.

Lenin etgen umutnu
Sav dunjaqa çajarьvьz,
Burzujlanь qalasьn
Syjelmezca ojarьvьz!

Çasasьn sav dunjada
Revolysia etgenle,
Azatьq ycyn kyreşiv
Çyz min azav cegenle!

Çasasьn sav dunjada
Tөгse cөгyc urqanla,
Burzujlanь cacarqa
Bolşevik plan quraqanla!

Çasasьn sav dunjada
Tьrmelede cөkgenle,
Kommuna ycyn kyreşiv
Qьzьl qanla tөkgenle!

II.

Şpion vavas*) ol çerde volqandь,
Çyregine aman aqь alqandь.
Alanь ajtxan sөzүne тынлав,
Isni birin qoymaj varьn anьlav,
Ol saqatda tamam esin taşlajdь.
Işcilege vьlaj ajtvь vaşlajdь:
„Ullu patcaх sizni sьjь kөrlykdy.
„Işigizge tamam aqь vөllykdy.
„Men bileme anь ne xalisin
„Tilegenni qundarad varьsьn!
„O! sizni çaşavıquznu bilmejdі
„Aman çaşarqьznь da sьjmejdі.
„O! anь bilse, savьv sizge kelmezmedi?
„Sizni çasavıquzqa aqь vөлmezmedi?
„Ajxaj-ajxaj bek razь vөлub kelir edi,
„Ajtxanьqьzqa aqь belyr edi.
„Terslikleni cinovnikle etelle
„Ala patcaхnь da aldav ketelle.
„Endi işni tav cerine qarajьq!
„Çoruqu vla patcaхqa varajьq!
„Өkylme sizge, siz ajtxannь etejjn.
„Bu sadatdan ol patcaхqa ketejim,
„Işigizni virem-virem ajtajьm,
„Mьsьmaj daqьda sizge qajtajьm.
„Bu çol vla sizge çaşav salajьm,
„Bu zatxa patcaхdan vıjruq alajьm!
„Siz da mьsьmaj ьzьmdan keligiz!
„Tilek qaqrьtnь kesigiz berigiz!“

III

Vьlaj vla vavas alqa kelgened!
Işcile da vьlaj onov etgened!
— „Çaraşdьrvьv tilek qaqrьt çazajьq!

*, Şpion vavas—dev bir orus por volqandь, ol patcaхnь şpionu vөлub
şcilege: Men sizni өkylgyzmnə“ dev alanь aldav, işni tavьv patcaхqa eti
scilentiun biliv, anь patcaхqa bildriv turqan bir por volqandь. B. D.

„Mıñle vıa aña qolla salaıbıq!
„Allax-patcax suratların alaıbıq!
„Salıv kesını alıña varaıbıq!
„Garon ajtxanca ese bıv korejik,
„Tilek qağıtnı kesıvız verejik.
Kerti alaj ese ol vızge arıv qarar.
„Çazıqsınıv işıvızge da çarar.
„Bılaı vıa tilek qağıt çazıv,—
„Mıñle vıa aña qolla salıv,
Barmaqız dev ajtxançada qaramaj
Porxa aldatıv ol sözny unamaı
Birden dua oquı kelelle,
Qar, vorandı, suuqdan da ölelle.

IV.

Garon vavas vıladan alqa çetıv
Patcaxqa da køv tyrlı tılle etıv...
İscilege ajtxan sözyn unıtıv,
Ol çarılanıv arıv ajıvıv sıvıtıv...
Varıv patcaxnıv tyz alıña cökdy
Ol itge da vılaıv xaparla tökdy:
„İşlevcy xalq varıv işın qoğula,
„Fabrikleni, zavodlanıv ođula.
„Allarına tyvegenni cacalla,
Xaznalatınıv varın acalla.
„Mısyımaıv ala veri çetelle
„Varıvızda da bıv xata etelle!
„Endi çonıl madaraıv kersenä!
„Asgerlerine vulruquıv versenä!”
— Dev, vı xalılı køv tılle etgened,
Birda volmaqan sözlege çetgenedi.
Ol patcax da anıca bıv „it“ edi,
Çarıv xalqnıv sojarqa çut edi.
İşci xalqnıv tusmanca koryvcyed,
Alaqa ölym savqa verıvcyed.
Tersni-tyzny bıllırge da sıymed!
İsci xalqnıv adam kıvık kormeed;
Ala kıvık køv işcını sojqanedı

Xatasъzlay kѳv iscini sojqaned!
Ol seveden mьna da xazьr voldu,
Arvazь da qan icgenleden**) toldu.

V,

Işcile da mьndan cьgt-xarar bilmej
Bьlaj ajtaelle ьşarmaj, kьmej:
— „Ej vizni patcaxьvьz, ʒaňvьz,—
„Acдан tamam toxtaқandь qapьvьz.
„Sen seved volmajeseң ǫleviz!
„Boşunaқa ǫlym acьv kǫreviz.
„Sense vygynlykde vizni atavьz,
„Sen sav volub vizni nedi xatabьz.
Cinovniklerin vizni sojalla,
„Sǫleşsek da ʒuav vermej qojalla.
„Berilgen ʒal qarnьvьzқa volmajdь,
„Savijleribiz „ǫtmek!“ dev qojmajdь.
„Iş kьnyvьz da tavьzьz uzun volqandь,
„Ol da vizni oңubuznu alqandь.
„Endi sen bizge kǫlyң vьl qaracь!
„Isci xalqнь ʒyregine ʒaracь!”
Bu sǫz vьl qьş sarajқa ʒetdile,
Varьbь da birден sezde etdile.

VI.

Bu tilekle patcaxқa aur tijdi,
Ol saқatdan askerlege vьjruq ijdi:
— „Bu saқatdan ackerlerim ʒetsinle!
„Bu itleni ʒeңil xalek etsinle!
„Bьladan ǫltyrylmej kişi qalmasьn,
Bir işci da yjyne sav varmasьn“.
Ol saқatdan askerle da ʒetdile
Patcaxқa da ullu xurmet etdile.
Şkoklarьn varь qolқa aldьla,
Iclerine patronla saldьla.
Tovla-oqla ʒer-ʒerden qaralla,

**) Askerleden.

Bu xarible da çuq bilmej turalla.
Ol saqatdan xararsızlaı vujruq voldu,
„Ura“ degenlej dunja carsdan toldu.
Urus başlandı dunja veri avqanca,
Oqla tögylıdy kəkden vuz çavqança!
Vılay vla işci xalqıñ soıdula,
Erlej qıgıv sındık etiv qojdula,
Buaz qatınları qarınları tartdıla,
Savijlerin alıv, alıv atdıla!
Çaşdı-qartdı, zavıjdi dev volmajın,
Ker qırdıla arımajın, talımajın.
Mıç-mıç işci oramalaqda soılanıv...
Sımtıq aq qar qızıı qanı voıalıv,
Ma patcaıqda „ötmeı“ tileı varqanıla
Ötmeı ornuna, oqla, tovla alqanıla!

VII.

Bu urus işci xalqıñ sunıtmağı,
Bir işci da bu dertni uoutmağı.
Mıñdan sora ala patcaıqda çanıv,
Allaxıñ da öıyryk volqanıñ taııv.
Ol sevevden işni etiv başlalla,
Garona da inanmaqıñ taşlalla.
Allax, patcaıv vla usun volqanıñ
Ol alaıqda vıjlik dunja salqanıñ,
Biri qalınaj aıylalla kerdyle
Qazavatsız iş volımazın bildile.
„Qozqalıqız, endi vız da turajıq!
„Bu dunjanı vaxıa çolıqda vırajıq!“
Dev vılayıqda aqılalarıñ verdile,
Ol sevevden işni kenne kerdile.
Partıanı saflarına kire elle,
Ol ala usun volqanıñ vile elle.
Kun-künden ösymleri ullı volıv,
Xar qalaj kom. kuruzokdan tolıv.
Leninni vaşsııqdı vla işlelle,
Ol sevevden vlastıñ da kycellele.
Patcaıñ, ropnu tarıstın soıdula,

Öl çağavnu tamьrından ojdula.
Ma endi köresiz quvanc volqanvьz,
Vlastnь da qolubuzqja alqanvьz.
Zalimlikni tamьrп qurutavьz,
Esgі dunjapь qojmaj uvatavьz.
SSSR-de çağь çağav salqanvьz,
Kerti erkinlik dunjaqja qalqanvьz.
Onovnu da uranqan xalq etedi,
Çalcb-çarlb muratьna çetedi.

1930 çьlda

B i r i n c i m a j d a .

Ma keldi berinci maj kuny,
Bizge savqa uzata.
Çerge çarğq vergen aj kuny
Bağzaqların qızarta!

Xoş kel!“ dev aılına varajğq
Anı sızın eterge.
Bu vaqıt künne qarajğq
Muratlaqa çeterge.

Kunyvz da çarğq tıjgendi,
Xar kim da suqlanırca,
Çer da kəm kək kölek kıjgendi,
Xar bir zat toqlanırca.

İşile da vıgyn birlesiv,
Bir aqıl volalla,—
Kapitalqa qarş kyresiv.
Aña kusny salalla.

Terekle xansla da aq saqıv,
Dunjanı çarıtalla.
İşile da vırzuılanı saqıv,
Kıclerin tapıtalla.

Kunny arıvlıqundan tavla
Kımyş kıvık çıltırıjla.
Birinci majdan qorquv çavla,
Bezgekdenca qaltırıjla.

İscile ҫыһыьв онов етелле,
Ҷан иҫгенлені ҫавлав.
Erkinlikni almaj qoj mazda
Qыһьн хаqlарьн davlav.

Nenca miң işci bu kynlede
Tyrmelege kirelie,
Arтыqlыq cegivcy yilde
Ҷyz miң azav көrelle.

Anda iscile bu vajramнь
Azatлыq ucyn etelle,
Ma ol sebevden oramнь
Qaңa vojav ketelle.

Bizde iscile va vırleşiv
Sosializma işlejbiz,
Sosializma dev kyreşiv
Xar vajlyqнь kyclejbiz.

Alaqada kelir bir zaman
Bizde kivik eterca.
Kapitalistlerin uatьv
Bu quancxa ҫeterca.

Turuquz vajraqlanь aьv
Bu quancxa varajьq,
Burzujlaqda qarьv, qozqalьv
Kyclerin tajьbrajьq!

Ҷаҫасьн биринци maj kuny
Xar qralda da birca,
Ҷerge ҫарьq vergen aj kuny
Ҷerni ҫарьтсьн nurca!

Oktyabrın 13-cü günü.

Ratxalıqın qorayın
Sovet onov saldı,
Bugün onun çalı oldu.
Bijlik xalıq qaldı.

* *
* *

Başvıyda boş bolub
Bıqovlanı atdı,
Tolu onun çalı oldu
Raxatlanıb çatdı.

* *
* *

Ma, bu aıda bolandı
Zalımlıknı tas etgen,
Kapitalın qorayın
İşlevcünü boş etgen.

* *
* *

Zalımları tyvınden
Oldu vızni boş etgen.
Gıvılanı qorayın
Çırekleri hoş etgen,

* *
* *

Oktyabr aıda deri
Bırer murdar bırlıvı,
Çalı xalıq sojdula:
„Dunıa vızni“ dev kıreşiv.

♦ ♦
♦ ♦

Kəv əmyrle kətgəndi
İslevcy xaiq-termiliv,
Naiatlanь tyvunden
Бсхьнаймај emiliv,

•
* * *

Ma vi ajnь icinde
Millionla qarьlvь,
Vlastlarьn aidьla
Bir aqьlqa cьjьlvь.

•
* * *

Suv ornuna qan aqьv
Eki uc cьlnь turduq,
Andan sora Ressejini
Sosializmaqa burduq.

*
* * *

Andan veri tylmydy
Cəpь elle quralqan,
Qaracajnь icinde
Ullu şaxar ornalqan.

*
* * *

Andan veri volqandь
Bizde tyzlyk tavьlqan,
Cəlcь cərlь qivanьv
Qan gьvьla qavьlqan.

*
* * *

Qajda endi vurunđu
Castka cərlə tutxanla,
Cəlcь xalqнь хаqьndan
Bəryleca cətxanla?

•
* * *

Qajda endi burunçu
Mıñ-mıñ isci çekgenle,
İşci eñli xaqıñdan
Tavca yjle etgenle?

* * *

Qajda endi burunçu
Bizni tarqa buvqanla.
Çalsьnь çalıñ vermej
Çegiv-çegiv quvqanla?

* * *

Qызы asker kycynden
Ala bizden ketdile,
Өmyrde qajьtmazca
Uzaq çerge өtdyle.

1931 çvlda.

Sovet qarcajoqa on ɕyl.

Ej urunnan qaracajlb
Tur! seni quvanc kuyundy,
Al vajraqnb ɕyq vajramqa
Ol seni ɕarɕq purundy!

* * *

Bu saqatdan on ɕyl alqa
Sen ne xalda ɕaɕaj edin?
Kulakla sanna vij volub
Olym acyv sajnaj edin.

* * *

Qral onovdan bir zat bilmej
Uququb ɕerge kire edin,
Qyjnlbq vasxan sanbna
„Bir madar“ dev tilejedin.

* * *

Ol on ɕyldan vnrı vızde
Kev tyrlı zatla volqandb,
Xar urunnan qaracajlb
Sostalist ɕolun salqandb.

* * *

Eslev qaracyn qarnaɕym
Biz qalaj ɕsuv varavbız,
Sovet vlastnb on ɕylna
Kev ara mykle salavbız.

* * *

Bu ketgen on yldan beri
Xar zatxa erkin volavbъz,
Kulaklaqda ol vermeiu
Sosializma salavbъz.

* * *

Bijlik erle sьjыыьbъ
Biz ellilege verildi,
Isci, elli qaumlada
Ma andan beri kerildi.

* * *

Andan beri qaracajda
Nenca aъь el volqandь,
Bajla tutuvcu erleda
Qaracaj yjden tolqandь.

* * *

Sen saqьbъ etiv qaracьn!
Biz qaracajnь, usynden,
Kev arьbь-alsь oqujdu
Sovet vlastnь kucynden!

* * *

Daqьda anьsa vьzde
Nenca tyrlы zat volqandь,
Qьsxasьndan ajtьv qojsaq:
arьbь nasьvдан tolqandь.

* * *

aşasьn sovut vlast!
arьbьlaqda kyn tuvduurdu,
Qan icivcy qaumlanь
Uzaq erge quvduurdu.

Oktjabrın 15-ci sььna.

Xos keldiң onbeşinci sььvьz
Çarьlanь oьulmaz qalась
Oktjabrda kьlturyldy sььvьz
Işci xalqı vьqarь anась.

Oңsuzla varь sende vьrleşiv
Işlerin qollarьna aldьla
Arьmaj neda talmaj kyresiv
Çarьq çalqа tyv xuna saldьla

O! onbeş çьldan veri vizde çaşav
Çyz çьl işlennən çolnu ozqandь
Çanь çolda urunub vьrge aşav
Dunjaqа qanatlarьn sozqandь.

Kapitalist qьralla sejr vьlub
Işivizde zarlanьv qarajla
Çyrekleri kirден berden tolub
Mьlkyvuzny oьylurun marajla

Kesivizde kulaklada vizge
Qarşсььbq işle çyryteile
Işcile, çalсьla em çarьla
Birigiv alañ yjukdyrelle

Mьndan arьda alaqa qarşсь
Kyreşni toxtavsuz vardьrььbьz
O! qaumnu varьnda qurutub
Çarь xalqı raxatda qaldьrььbьz.

Oktjabr revolysja volqandь
Tersni tyzny vьrin qojmaj kьrgen
Ara mьlkge tyv xuna salqandь
Kerti çolnu erkinligin bergen.

İşibizni qolubuzqqa alıv
Bir eki dev onbes çıl çasadıq
Кусувузну ара тулкге салıv
Бес çыльq plannıda бошадıq.

Qıralıanь çetiv ozıv varavız
Varьsın qojmaj artxa qaldıra
Çerni altıdan birinde turavız
İşni bolşevikca vardıra

Ol çer savlaj burzujlanь varьna,
Avruv volub icine kirgendı
Ol qaumnu çasьna em qartьna
Deri qalmaj ɵlyr avruv bergendı.

Ol avruv kunden kuçe vekden vek
Ərtən kibik çajьlv varadь
Kapitalizma dunjanь xaman
Əre qovdur maz qadar uradь.

Burzujla ol avrunı vaqarqı
Qarьvlarьn ajamaj salalla.
Anь jclerinden çuqlatьrqa
Sьrtıda amal tavmaj qalalla.

Anь bla kyreşge quralqan
Fasistle em sosial faşistle
İsci kalq bla kyrese turqan
Dartьda kɵvdyle allaj itle

Ol qaumla çarьlanь aldarqı
Ətyryk sɵzleni çyrytelle
Keslerini vlastlarьn saqlarqı
Əlym neda tyrme kɵgyztelle.

İşibizni bolşevikca etgenbiz
Bir qьralda bizge tenlik etmezca
Allaj bir uzaq çolqı etgenbiz
Kişi syryv ne azda cetmezca.

Amal bolsa, qazavatnъ syjmejbiz
Oan tögüşyv çarъ xalqnъ sojarqa,
Qatylqandan vaş burada bilmejsiz
Aqa acъ çuvav vermej qojarqa.

OI zamanda varъvъzda kyreşiv
Burzujlanъ quş tygynlej cacarvъz,
Aladada işci, elli birleşiv
Çarъq çaşav-Sovet vlast acarvъz.

Çav qralla көv zamannъ kyresdile
Bizni cacъv, xukumatnъ alьrqa,
Nenca tyry laqьmьla birleşdile
SSSR-de burzuj vlast salьrqa.

Tyz kertisi bizni tutxan çolubuz
Allajladan qorqa-yrge bilmejdi,
Revolysja ete yrennen çolubuz
Kesinden bir qarъş çerda vermejdi.

1932-çylda.

Ustazъвъз Leninъ.

Mиң-миң ылла таҗаъвъ кетседе
Вугунму мыдах кун унутулмаз,
Мелиион-мелиион Өмырле җетседе
„Lenin“ деген сөз бирда қурutulмаз.

„Lenin“ деген вақалъ болған атың
Савлај дунјаны җарытыв турлуқду,
Сени дунјада җайықан қанатың
Сав халққа социализманъ қурлуқду.

Қрallаны вағып алыв қарасақ:
Сени тапымақан адам табылмаз,
Ол сен җурыген җолланы марасақ
Аны вля вақан адам авынтмаз,

Ғарылақда сен җандықан сырақла
Ғаннандан җана варад җуқланмазла,
„Qалмасън“ дев сен суймеген қылықла
Мындан ағы енди ала сақланмазла.

Ол сырақла дуняны җарытханды
Ғимдuruқланы көлери кетерса,
Leninizma бурзujланы хорлақанды,
Анда ис енди көв вартыв битерса.

Иҗси халқ енди җер-җерде тирildi
Сен көргызув кетген җолну кысуыден,
Сени оқивуң вартына верildi
Таймаз кивик җырегинден, есиден

Сен қурақан коммунист қавумлары
Сени җолуң кычы тутхандыла,
Аланы дунјада җайықан кычлери
Қариталны қанатың җартхандыла.

Seni çolundan tajqannı varına
Ась-хънъ çıvavlanı verевіз,
Ала qoşulmazça adam sanına
Вojnu ениşге салыны көревіз.

Рысхъвызда илли өсув варадъ
Улли—гитседа қалмајын тапыса,
Беş çылық планъвызда myлк қурадъ
Тыş qralla vızden ыртха қалыса.

Endi bir kesek zamannı icinden
Тыş qrallannı варысында çeterевіз,
Sen қурав ketgen çollanыда кусунден
Em alanı allарна өтеревіз,

Bek syjgeniң nоgerlik çaşav edi
Аны vлада seni razы etgenевіз,
Talрықаның sosializma қурав edi
Аңада uзақ қалмајын çetgenевіз.

Sen өsenде seni çолуң çасайды
Adam-adannı ашав тохташы,—
Хар kim endi tyzlyk хақың ашайды
Sostalizmannı çолуна атлашы.

Janvarnı 21-ci kününe.

Totlanğan çyrekleni totun acxan,
Kapitalistleni keçe sacxan,
İsci-elli dev alaqa qacxan,
Ustazъвъз Lenin vugyn öldy.

Çaпън қапън ајамaj kyreşgen,
İşci xalq bla tolъ birleşgen,
Sav dunjaпъ ekige yleşgen
Ustazъвъз Lenin vugyn öldy.

Esindegi çalsъ, çarlı volqan
Dunjaпъ altъdan birin alqan,
Anda kommunaпъ çolun salqan
Ustazъвъз Lenin vugyn öldy.

Xar qralda komkruzokla quraqan
Alaqa vaşsъlъq etiv qaraqan,
Burzujlaпъ ojulur çerin maraqan
Ustazъвъз Lenin vugyn öldy.

Aхънда burzujlaпъ casъв
SSSR-de teңlikge çol acъв,
İşci xalq ucun çer-çerge qacъв
Ajaпъvсu Lenin vugyn öldy.

Mylk çerleni sьъгъv vizge bergen,
Çarlı xalqпъ keç çerlege kergen,
Uıuqqan xalqпъ çaпъsa көrgen
Ustazъвъз Lenin vugyn öldy.

Tav elleni kartxa atın saldırtxan
Çarlı xalqqa keç çaşav aldırtxan,
Kulakların ajaq tuvde qaldırtxan
Ustazıvız Lenin vıgyn öldy.

Urunçanlaqqa çarlıq çaşav tavdırtxan
Savijlerin škollaqqa savdırtxan,
Alaqa bilim köget qavdırtxan
Ustazıvız Lenin vıgyn öldy,

Işcige tejri eşik acdırtxan
Ortasında qızıl vajraq sancdırtxan,
Burzujları quş tygynlej sacdırtxan
Ustazıvız Lenin vıgyn öldy.

Ol qavumqa taş sajbıla sajnaxan,
Bəslərində qan qazanla qajnatxan,
Çerlerinde çarlıları ojnaxan
Ustazıvız Lenin vıgyn öldy.

Çaңlama ölmegendi çaşajdı
Ölmezligi xalqqa acıq volqanlaj,
Saqıb etsen ölmegençe usajdı
Ömuryda keter ölmej qalqanlaj.

Bes ғылығ рланға.

Salam saña ej ves ғылығ!
Sense dunjany qalyratxan,
Burzujlaqda ulym volub
SSSR ni ғыlyratxan.

Xar kynden-kynde ulymyñ
Qyzyñdan-qyzyñ volady,
Any kögub burzujlany
Közleri qandan tolady.

Nenca miñ ғыañ zavotla
Sen işlev voşav varasa,
Çav qallany varny
Çyreklerin çarasa.

Miñle bla fabrikleni
Toxdavsuz işlev turasa,
Em artxa qalqan Ressejni
Çañ dunjaqda burasa.

Nellaj bir uzuny volqan
Çañ temir çolla etese,
Mylk qurav bla burzujlany
Çetiv allıgna etese,

Nenca miñ skolla işlev
Çahillikni qurutasa,
Çarılany quvandygub
Burzujlany suvutasa,

Qallaj traktot stausiala,
Kəv kolhoz—sovxoz qurađın,
Bakuda, Groznada kiviđ,
Kəv çerde toldu murađın.

Bizde işsiz adam qojmaj
Barın kesine çıjqansa,
İşsiz volub ağlanıvıu
Adetni çolun tıjqansa.

Endi ol adet bek qızıv
Burzuj qrallada əsedi,
Ol kynden-kynne toxdavsuz
Alanı çolların kesedi.

Tış qrallada işsizle
Elli millionıa çetgendi,
Ol burzujlanı kycierin
Syjelmezca kem etgendi.

Alqın saña kılgen vajla
Endiva seni bilelle,
Seni işlegen işcile
Endi alaqa kylelle.

Saňa „veş çılıq“ desekda
Uc-tört çılıqda viterikse,
Erkinlikde çaşar kiviđ
Çarıq dunja eterikse.

Bızda anı biliv saña
Çarıq vet vla qarajıq,
Seni işine qadaıvıv
Bolşevikleca turajıq.

Xar kerekliđi zamanında
Erlaj veriv tındırğajıq!
Saňa zarar volqanlanıv
Çyreklerin sındırğajıq!

Aldın bizden çylyqan zat
Patcaxdan—vajden qalmajed,
Bir işcida qalbyqdan,
Bir kapek xajyr almajed.

Busaqatda bir tyrlı zat
Апыса volıv qalmajla,
Bolsevikle „kesime“ dev
Bir kapek saqlıv almajla.

Xar kusuvyznu varın viz
Beş çylıq saqa vereviz,
Andan beri SSSR-de
Bu çetişimni koreviz.

Endi viz tıs qılladan
Kazna zat satıv almaıvız,
Patcaхnıv zamanındaca
Çalınsaq volıv varımaıvız.

7/V—31 ç.

Beş ғыльқ plannь toloqan ғыльна.

Seni waqalь koryv birleşiv
Tolu төrt ғыльнь işlegenbiz,
Bu ғыльқа woşasaq dev kyreşiv
Kөw тыrly savodla kyçlegenbiz.

Beş ғыльқ plan atav atьңa
Işci kaıq kyçlerin koryztdyle,
Opportunistle kelmej qatьңa
Neңa тыrly söz çyrytdyle,

Ala seni asьrь көwsynuv
Kompardıaqa vuzuq boldyла,
Bajlanь çaььна yjyrsynuv
Çoldan keңe ketiv qaldьла.

Oı qaunla partıanь kycynden
Tyjьңzь çuavlaғын aldьла,
Bіr qaunla kelmej anь qatьна
Işci xalqqa çav voluv qaldьла.

Burzujlada xilikge etdile
„Sis vi plannь etalmazsьz“ dev,
Aqьllaғын alaj begitdile
„Elli çьldan bitdiralmazsьz“ dev.

Alaj bolsada vi zatla vizni
Keıuvuzny salqьn etalmadьла,
Bu ajььlqan sөzlerinde burzujla
Muratlaғына çetalmadьла.

Biz beş ғыльқ desenda atьңa
Ус-төрт çьldan көw tutmaj woşadьқ,
Çavladan kişі qojmaj qatьна
Ekinçi plannьda başladьқ.

Seni ulla işlerini alyb
Quvanc etiv quvanlyb oynaým,
Kesinde tynçla çyrya salyb
Eißen zatlygny bir sanaým:

Sende etildi Xarqov savodu
Çylda elli min traktor vergen.
Çarly xalqlaşa casylyan kögeti
Mylkny sosjalisimaga kergen.

Sende etildi Rastovda selmas
Sever kavkazny çyrek tamyby.
Tav dunjada da oldu em vav
Elli mylkge çyz min zat salyby.

Sende quraldy miñ-miñ sovhozla
Çyrtubuzny vajlyqda çarytxan,
Elli mylkde miñle bla kolhozla
Kulakny klasnyca quruxon.

Sende tylmydy qadalab işletgen
Uralo-Kuznesskij kombinatny,
Allaj demenili kyçly etgen
Moskvada Avtomobil zavotnu.

Sense Magnitogornu ösdyrgen
Qurcdan işlenen tavlany casyb
Million-million temir eritgen
Sosjalizmany esigin asyb.

Saratovda çylyrma miñ komvaylyb
Xar çylda elli mylkge verese
İşinde çytda çarsylyq körmey
Xar zatny tav çerlerin körese.

Xar çyly saýly Stalingratda
Nenca min traktor isletese
Aly kibik Leningzatda
Xar kynde çyz eki çyz etese

Daqьda ala kibik nellaj vir
Tyrly tyrly zavotla etgense,
Sosiallzma aşavnu erlej
Tыv xunasьn salьv begitgense.

Sende işlennen tyrly fabrikle
Minle vla atlarь volqandь,
Alada işlegen udarnikle
aь olqa kyclerin salqandь.

Ala sosializmaqa kyresiv
Tutxan işlerin erlej etelle
Kim igi etseda dev erişiv
Ol aşavnu tyvyn begitelle.

Nenca tyrly zatla vla avlanь
etiv tav allarьna ötgenbiz,
Umur cumur etiv tavlanь
Kөv zatda vek uzaqqa ketgenbiz

Aьv vla virge kulaklanь
ollarьna sьnmaz vuruv eteviz
Qurutuv ala kibik zatlanь
İşivizni kycky begiteviz

Kulaklanь umur cumur ete
Alaqa volsevik ot acavьz
Emda xilalarьn asьq ete
Kyclerin ьjьlmazca cacavьz.

Nögerlik aşavlanь kucynden
Alanь klasnya qurutavьz
İsci alcь arь em artalьq
Sosialist ollanь tutavьz.

Kultura arьqlьq islenida
Partia aјtxan kibik eteviz
Urunnan xalqla bilimli voluv
İşivizni alaj yryteviz.

1932-ci ylda.

2-ci 5 cыльqqa.

Bek azыqъв
Çete kir dev,
Birincige
Bite kir dev
Seni saqlav turqanъвz viz.
Isci çyrekle
Асыq volub
Qollarъвz
Berden tolub
Sanlarъвz gьrtcъlanъв
Esgi çolnu çañ çolqa
Burqanlavъвz viz

Mıq-mıq adam
Birden turub
Bir adamca
Cөгyc urub
Çiger çolda
Isci qolla
Асыъъв
Çañ çolla
Iscile em savancъla
Mellionla bla
Malcъla
Çañ işge kyclerın,
Qarъvlarъв
Salqandъla.
Çañ dunia
Eterge dev,

Burzuyları çetiv emda
Allarına
Bercli qolla
İşni alaj
Birinci beşyilliq plan
Sosialist çolnu
Tuv xunasın qurqan
Burzuyları
İşni demennili
Çuzle bla
Fabrikle zavodla
Daqıda ala kiviik
Çuz miñ tyrlı
çaпъ zatla
Endi senda
Keңe keriv
Ma oi salqan
Suz miñ çerde
Baş çanların etdiriv
İşlev varqan
Xar ne tyrlı
Kölyvuzde
Xalqın çыжв kesine
Klassız çamaqatxa
Çetdirlikse.

Politika çaňь bla
    Сава-çорта
Кіг ханслањь ісівізден
Узаққа кеңе ата
Вағьн тазалај
    Çerіvізде
Классьз çатақат
    Қурдурмақдъ.
Класслањь қураг усун
Север болған
Хар бір затњь
    Сытлавларњь
    ем сируніларњь
Қалјмај қурутув
Берлі қолла
Бір-бірлерін тутув
Çurtувузну социализмақа
    Бурдурмақдъ.
Мулк çaňьндан
    Қарасақа
Болур затњь
    Сапасақа
Ненца тырлы миңле bla
Фабрікле ем заводла
Çыз миң тырлы çaňь затла
    Етеріксе...
Европада қраллањь
Візден алда болғанлањь
Вағьсында артха қојув
Капиталист çолну ојув
    Социалист çол bla
Керпесленів
    Бурзужла вутында
    seskeklenів
Сава çорта
    Аллағьна
    eterіксе.

Bizde bolqan
Хар ваһъаънь өсдүгүв
Qurutub
Хар бир саһъаънь ваһъаънь кесдирив
Сунсхив
Тинтив тавлань
Тамьгьн қурута җавлань
Қуш тугунлеј
Сасаһъаъса...
Demenңил
tutub işni
Ajamaј saһъв кусну
Qulaqlanь
Өzenleni
Cegetleni
Tavlanь
Em tyzleni
Daqьda ala kивik
Хазна сьдқан җerleni
Birin qojmaj ваһънь
Altьnларьн
kymuşlerin
Temirlerin
Komyrlerin
em neftlerin
Asaһъаъsa
Enci mykle
Ваһъ җьһъьв
Encilikde qalmaј
Тьһъьв
Negerlik җolqa
Birleşirikdile
Gitce mykle
Ulu volub
Sьrtla qolla
Maldan tolub
Ara myldke Kyresirikdile
1932 җы.

Savanna—хазылань.

Ma çetedi savan kezyv
Turcu allyna varajьq!
Bizden taşajьv ketginci
Aнь işine qarajьq!

* * *

Ol bir kesek zamanььqdan
Bizni qojuv keterikdi
Aña ariv qaramasaq
Artda mьdax eterikdi.

* * *

Aña qadalьv turajьq
Kesek zamanьa erinmej,
Olda vizni quvandььr
Qьjьpьvьz kьzge kьrypmej

* * *

Xar zatьvьzqa qarajьq
Zamanь çetiv qalqьncь,
Tuz bolşevikca, işlejik
Bolçalь ketiv qalqьncь.

* * *

Ol vizge çetgen saqatda
Başxa zatlanь qojajьq,
Çalьcь,—çarль nөгer vol
Şavannь qolqьa alajьq.

* * *

Syrmej bir vos çer qojmajьq!
Xar qalajьda tikge deri,
Cerni syruv qaraltajьq
Qan icgen qavumdan keri.

Bolsevikca kucybyzny
Savan syryvge salajbq.
Birlil' kyc bla birleşiv
Çerni xajbgn alajbq!

* * *

Alqbn vajla tytxan çerle
Ma endi bizge voş boldu,
Andan beri SSSR-de
Unuqan qavum xoş boldu.

* * *

Ol cerleni esgi zakon
Bizge bir çuqun bermeed,
Biz acdan öle tursaqda,
Kişi san etiv kərmeed,

* * *

Aqaclanb birden tiziv
Qos-qos egypte çegejik
Мына заран volqanlanb
Birlik kyc bla ezejik!

* * *

Kimibiz egypte vaş tutar
Kimda aqacnb ьzьndan,
Eir qavumda urluq atar
Qolnu uzatbь uzundan.

* * *

Qoşxađa birge cьqajbq
Çajdađa birge turubuz!
Encilik çaşavnu artyn
Sosijalist çolqa vurubuz!

1931-çylda

Böļşevikca savan syryv em bitdiriv, cыjыv

Qacdan vaşlav pluglarъ,
Çerge sallыq urluqlarъ
Xazыr voluv qalыnadъ.
Çav syrtylyv kerekleri,
Işge çarar derikleri
Çatma tyvge salыnadъ.

Qacda bitmej qalqanlarъ
Çamatалъ volqanlarъ
Qыsda bitiv voşalalla.
Syriyk çerni qavdanlarъ,
Çalqъ çeimеj qalqanlarъ
Birlik kycde taşajalla.

Çarыq eliv çyrekleni,
Elde savlaj kerekleni,
Tijrele saјыv cыjalla.
Çeger malы semiz ete,
Qaruvsuzluq keңe kete,
Esgі çolnu tьjalla.

Urunnanla varыsыda,
Ortalыqъ çarыsыda,
Çazqъ işge qozqalalla
Fevral aјdan ozdurmajыv,
Işni artxa sozdurmajыv,
Kereklege uzalalla.

Bir zat kerek volqan ese
Tolu bitmej qalqan ese,
Ol saqatdan çamatalla.
Varыv cotxa alыqda dev
Işge çyryk salыqda dev
Volqan zatыv sanatalla.

Adamlarıň ögyzleni,
Işge çarar derikleni,
Bölymlege böledile
Хар вагъ сыгъу çerin
Qalaçykle kirir çerin,
Улуş etiv beredile.

Çerge çыльв urqan kynde,
Апъ wuzu quruqan kynde,
Халq birleşiw turadyла.
Çerge aqac kirlik bolsa,
Халqqa хажыг werlik bolsa,
Аңа өşyn uradyла.

Isçileda nөгer bolub
Qalaçykdен вагъ tolub,
Çer qaralъw başlanady.
Уrunçanla işni альв
Qaruvlarъn аңа салъw,
Хавlelikle taşlanady.

Elde kişi qalalmajъn,
Bir woş adam bolalmajъn,
Вагъ işge qaraşalla.
Brigadirle wölynusyw,
Işge çiger көгynusyw,
Çerlerine çarasalla.

Ençileda ala kiviк
Iş альна wolu kiviк,
Işde alaj turadyла,
Ала çerge салъw kысуп,
Birlik çolda çeri tywуп
Baş çапына wuradyла.

Ol kыnlede tyzleribiz,
Işde wölub көzleribiz,
Udarnikle iş tolturalla
Ol syrylgen sabanlada,
Işi tolu bolqanlada
Quwanъşъw olturalla.

Qaum—qaum syryvcyle
İşni birden koryvcyle,
Başxa bla eriselle,
İş işlegen biri qalmaj
Erişivden keñde bolmaj
Barь birca kyreşelle.

İşin çeñil etmegenle
Eriş işge çetmegenle,
Kulaklanь syjgenlelle.
Savatazqa alsь volub.
Mykvyuzge qarşь volub
Mylkny suvqa işgenlelle.

Sosialisit çoldaqla,
Xar bir işde aldaqla,
Bos zamanь çivermejle.
Kulaklanь sözlerine
Sьrta qarav közlerine,
Alaqa oң vermejile.

Bu qaumla planlarьn
Syryu vorclu volqanlarьn
Erlej urub bitdirelle.
Erden bla ertde turub
Eter işni erlej urub
İşlerin artьq çetdirelle.

II

Savan közyv çetgen kynde,
Aña plan etgen kynde,
Keñde volur iş syjmezle.
Ol kyn otun keltirirle,
Əgyzlerin ɵltyryrle,
Çarь çolqa es işmezle.

Savan bolmaj eslerinde,
Çavluq bolub iclerinde,
Çaň çolqa qatışmazla.
Zamanında hazırlanb
Bolsevika kucny salb
İşge mılık atışmazla.

Ei savanb syrgen kynde
Xar kim aqca çyrygen kynde
Urluq izler ol qaumla
Is ortasb bolqan kynde,
Xar kim urluq salqan kynde,
Plug izier ol qaumla.

Kolhozcula birde qalmaj,
İşde muxol cırtda bolmaj
Xar kim işin aladyla.
Keslerine acyq bolqan
Qarav syzyv kolhoz salqan.
Çerge kucny saladyla.

Altın biter çerlerinde
Quanc bolub köllerinde,
Urluq salb başlanadb,
Çer çerine sava çete
Xar kyp sajb saga ete,
Kır xanslarb taşlanadb.

Savan çerle çylyrajl
Çel qaqqanlaj qaltırajl
Altın kökenle tillenib.
Qadalb saga etelle
İnirge deri işde çetelle
Barb işine köllenib.

Erişivny alb çolqa
Saladyla çaň çolqa
Ol kynlede udarnikle...
İşge ulgy quradyla
Saqalanb uradyla
Ol kynlede udarnikle...

Sosialist çolla bla
İşci—bercli qolla bla
Qadalalla udarnikle,
Xar işlerin çarıtalla
Çavqa kycny tanıtalla
Ol kynlede udarnikle...

III

Çaz vaşından qacxa deri
Elden volub uzaq keri,
İşlejdile udarnikle,
İşde belni qatdırgıy,br>
Tyzde tannı atdırgıy,br>
İşlejdile udarnikle

İşni көвүн em igisin,
Gitçe zatxa dericigin,
Tyz et dejle udarnikle.
Xar—bir zatda muxolluqnu
Çalqavluqnu xomuxluqnu
Qorat dejle udarnikle.

Бръсхънъ хар бир затън,
Кыслю етѣм ем қанатън,
Çan sal dejle udarnikle
Kолхоз mylkge cyjre volqan,
Aña azda zaran salqan,
Qara dejle udarnikle.

IV

Qac volqanlaj urunqanla,
Çaj urunu işlej turqanla,
Qыjыпларън çыjadыла
Çerde vуртык qaldырмаjып,
İsekli zat voidurmajып,
Gөnlерine qıjadыла.

Ol saqatdan ozdurmajyn
Qral işni azdurmajyn
Borcu bolqan veredile
Fabriklede, zavodlada
Xar ne tyryly zatlada
Ara mylkny keredile.

Myrzövleni maçalıñdan
Xar ne tyryly zatlarýñdan
Urlyqlarýñ tıjadyla
Andan qalqan xar ne zatýñ
Asyq etiv kesi atýñ
Syjgenica çojadyla.

28/III—32 ç,

Xamit və Tavqan kolxozda.

I.

Xamit. Turcu Tavqan işlədik
İşni artxa sozmajq
Qalqanlanь ozmajqn
Ne azььqda qojmajq.

Sosialist erisivge
Kucyvyzny sallьqььz,
Qalqanlanь viz ozuv
Qьzьl vьjraq allьqььz.

Tavqan. Oqaj ьanьm savьr et
Bu issi kьn ьatajq..
Ol erisiv sezyu
Biz uzaqqa atajjq.

Alaj vьa erisiv
braxьnda volmajjq,
Asььr kьv ьatьvda
Ullu ajqьv almajjq.

X. Ajtma vьllaj sezlени
İşni qolqa alajjq,
Kьvdy ьuqlar kьnyvuz,
Bygьn işge varajjq.

İşge ьigerlik salьv
Udarnikle volajjq
Sosializm quravda
Maxtav savqa alajjq.

T. İşlej-işlej kolhoznu
Bizni vaj eterikviz?
Bygyn işlev xar işni
Boşavmь keterikviz?

Andan ese tьncajьv
Biraz rahat volajьq!
İşvizni kolhozda
Aqььпңa virajьq!

X. Oqaj vaşxa kolhoz vla
Biz dogovor etgenbiz.
İşni çenil etgençe
Qьзыl vajraq degenbiz.

Alaj vla qadalьv
Orta mylkny eterbiz
Kulaklanь unatьv
Çaңь çolqa öterbiz.

T. Kereksiz sözle vla
Qьjma meni çaпьmь
Men kolhozqa kirgenme
Tьncajьtьrqa sanьmь.

Udarniklik işlevge
Men çivermem esimi.
Kişi vla erişiv
Bir qьjnamam kesimi.

X. Ol degeniң ne sözdy
Allaj sözle söleşme
Alaj ajьtьrьq bolsaң
Nögerlikge birleşme.

„İşlemegen tislemez“
Degen sözny unutma
Sosializm işlevde
Ters qьььqьь sen tutma.

T. Kolhoz işni uşynden
Былај vіr еrіşmeјik.
Ara ııylkny qurarqa
Boşuna kyreşmeјik.

Анъ іші vızslzda
Алһна vek varıьqды
Biznıva is kыпуvıyz
Тав җазымај qалыьqды

X. Biz kışge etmeјvız
Başvбыzqa etevız.
җань dunja җolunda
İşleni begıtevız.

Sovet vlast kolxöznu
Demeјılı tavudu.
Aңa inanmaңanla
Barь ань җavudu.

İşvızge көre хаq
Тавылыьqды vıleme.
Byгyn işde erınvı
Тавıла җuq tileme!

T. Men aјtxannь etmesen
Sora sizden keterme.
Qalьv kesi vaşьma
Syjgenımcа eterme.

Men kolhozqa kirgenem
Raxatlanьv җaсарqa.
Alaј көvda işlemeј
Kolhoz mylkden aсарqa.

Sıza ань unamaј
Xaman işleci deјsiz,
„Udarnik vol“ dev manna
Сьrtda тыncыьq vermeјsiz.

T. Alaj bolsa biz seni
İcibizde qojmavъz
Barcъ syjgen çoluqa
Kolhoz vetni çojmavъz.

Calcъ, çarib, ortalyq
Nøgerlikni tutarvъz
Senica zarancъnъ
Tamъyndan butarvъz.

Sav dunjanyъ vastna
Nøgerlikni çajarvъz.
Kapitalist dunjanyъ
Çuqqun qojmaj ojarvъz.

F. Oqaj alan çañlama
Men kolhozda qallyqma.
İşlemesem erkime
Syjgenimica vollarqma.

Menda çatnam quruda
İşlergeda varьrma
Xaq yleşgen zamanda
Sizni tenli alьma.

X. Sen kolhozqa kirgense
İslemejin çaşarqda
İslevcy qaumlanъ
Qыjыларьn aşarqda.

Sostalist erişivge
Qarscъ volub turasa,
Çalqan çønerlenida
Ters çollaqda burasa.

Kolhozcula çыjыlv
Bu işini көryrle
Ala sana ol zaman
Tolu çuvav berirle.

II.

Alaj ete islemej
Заманън вош Ijejed,
Islemejin aşarğa
Çanъ kiviк syjejed.

Çыlnъ artъ çetgenlej
Хазна iş kyn көrmelle,
İş kynleri azlyqdan
Асыгъ зар vermelle.

Savlaј çыlnъ icinde
Quru elli kyn tavıldъ,
Aңa көre Tavqanda
Bek az хаq алыв qaldъ.

Oı davlaşхан nөgeri
Bes çyz qыrq veş kyn aldъ,
İslemejin aјlanңan
Ulyssyz volıv qaldъ.

Savlaј çыlnъ aşarъn
Хамит алыв ketgened.
Апы kiviк kijerin
Вагъn yjne eltgened.

Tavqan aјtxanъmca
Oı kyn ulyssyz qaldъ,
Харакетni ornuna
Ајывлъ sözle aldъ.

Nөgerleri varъda
Bek xilikge etdile,
„İslemegen tişlemez“
Degen sөny begitdiie.

Oı kyn aңa kesida
Tamam tolu inandъ
Islemejin turqanъna
Kөly vıa qыjnaldъ.

Andan sorava işge
Cigit kibik çetejed.
Eit degen zatlarında
Demenili etejed.

Асламына бир кынде
Eki iş kyn alajed,
Ol etillik işlege
Мыльында salajed.

Alaj vla ol çыль
Udarnikde vardырды,
Nögerleni asламы
Тав artxada qaldырды.

Çыль savlaj kynlerin
İş kynlege çetdirdi,
Ullu tolu хақ альв
Уйып quuanc etdirdi.

Alaj vla kolhoznu
Мақанасын vilgened
Kertida işlemegen
Сырт ашамыз degened.

“İşlemegen aşammz”

Sosializma işlerge
Bir çыянға çыялдығ
Қапывзынъ ісівз
Кіг çаşавдан тьікідіғ.

İşge çiger қаумға
Біг çарығ тан атхандь,
„İşlemegen aşamaz“
Дев Leninda ajtxандь.

İşvızni varьn viz
Tyz çollaға salqanvьz,
Çaнь dunja islerge
Bojnıvızға alqanvьz.

İşge xomıx қаумну
Vlast kene атхандь,
İşlemegen aşamaz
Дев Leninda ajtxандь.

Qadalyşьv işlejk
Xar kım vızge qararca,
Kesıvızden da ozıv
Qьralqada çararca.

İşge çiger қаумға
Біг çарығ тан атхандь,
İşlemegen asamaz
Дев Lenin da ajtxандь.

Burzıj qьralıa vızge
Tyz acьvdan kyjelle
Biz işge xomıx volsaq
Ala anь syjelle.

**İşge çiger qaumıça
Bir çarық таң atxандь
İşlemegen aşamaz
Dev Leninda ajtxандь.**

Ol sebevden erişiv
Biz da kыcly volajыq
Sozializm işlevge
Kыcny birden salajыq.

**İşge çiger qaumıça
Bir çarық таң atxандь
İşlemegen aşamaz
Dev Leninda ajtxандь.**

Birev işlev-birev aşav
Turuvcu zaman ketdi!
Ma ol qaumnı birden
Sovet vlast keç etdi.

**İşge çiger qaumıça
Bir çarық таң atxандь
„İşlemegen aşamaz“
Dev Leninda ajtxандь.**

Xar kim qalaj işlese
Aña көre асарла
İşlemevcy qaumla
Aman bla çasarla.

**İşge xomux qaumnı
Vlast kene atxандь
İşlemegen aşamaz
Dev Leninda ajtxандь.**

Kыcny birden salajыq
Isni artxa qojmajыq
Xajda qadıal tur işle
İşlev isden tojmajыq.

**İşge çiger qauvtoğa
Bir çarьq tan atxandь
İşlemegen aşamaz
Dev Leninda ajtxandь.**

Tyz çolnu ysynde
Bolşevikca işlejik
Çalsь, çarьq, ortalyq
Ara mylkny kyclejik.

**İşge xomux çauvnu
Vlast keçe atxandь
İşlemegen aşamaz
Dev Leninda ajtxandь.**

1931 çylda

Kызге хазыrlанајық.

Шыыласа gyrylдеv kelelle
Bereketli em isli kyz ajla.
Xar kimni raxatьqьп vөlelle
Endi çalqьпь maçalьп saјla!

Kynnyda issi tijiv çajnatxan
Zamanь keter közyv çetedi,
Qьrdьsda көv oјunla oјnatxan
Quvacь çaj aјlarьvьz ketedi.

Xar kimni bu kyz aj işge saјqan
Em bereketli sьjь zamandь,
Bu aјda muxol em xomux volqan
Ma ol, tav өlgendenda amandь.

Urunnan xalq bu aјda virleşiv
Bolşevrkca birlik çolda işlerle,
Kece kyn demeј xaman kyreşiv
Islev vla vajьqьпьda kyçlerie.

Biz varьvьz birlik kьcyn çolunda
Qьsьqlanь qaldьrmaјьп saјaјьq.
Çalсь em çarь xalрнь qolunda
Sosializmanь kьcyn saјaјьq!

Çarьq tijgen kьnyvuz vatхьнсь
Çalqь, senek, toş, cөгyc quraјьq,
Kecikmeј xansнь çavu qatхьнсь
Bicenlikni qaldьrmaј qьraјьq!

Biz urunnan qavumdan сьrqanvьz
Islevdy vizni tutxan çolubuz,
Zalimleni qalasьп çьrqanvьz
İşge хazьrdь vizni qolubuz.

Kyz ajlada qadalıv iş etsek
Malcılıqıñ eşigini açarız.
Nögerlik çaşavda baş begitsek,
Zalimleni bek qırxıa sacarız.

Busaqatdan qalmaj nöger bolub
İşimizni qolıǵa alıv başlaıǵıq,
Közyvynde işlev emda solub
Burun çolnu varızın taşlaıǵıq!

Bölek-bölek yjle nöger bolub
Kyz ajǵa hazırlanıp turajıq,
Ol zamanda kereklibiz tolub
Birden biceñge calıq urajıq!

Ol zamanda bizge sırtıv bolıuq
Zatlanıp varızın qurutajıq!
Bırnak qojca kesi başxa callıq
Ol adetni endi unutajıq!

Ullu çyızın хайыг варды
Ol zatdan хайыг ala bilejik,
Çañыз çaşavnu kvny tardı
Аңа тыз çaşav sala bilejik.

Aslam çyızın volub birge işleseк
Ojıaj-ışlej qac ajǵa çeterbiz,
Qacda хайыгны birden yleşsek
Alaj ete sosijalizm eterbiz!

Qalaj sejit, көв quvanc voladı
Çyızınлашыв kyz calıq calsala,
Çyrekleda quvancdan toladı
Çarlı халq birden işni alsala.

Hajda tur, işni tavın unutmaj
Asıqıv nögerlikge kirsene,
Kesi gıxıñ kesin qurutmaj
Başına tavın varın bilsene.

Calqь işden çenil vosasaq
Oraq vacxa işleda çeterle,
İşde voişevikge usamasaq
Xar kimda vizni ozuv keterle.

Çalqьнь taşvulnu dojmajьn
Ajaq usyne salьv voşajьq,
Əsyv varqan rьsxьnь ojmajьn
Biz la bolşeviklege uşajьq.

Qıvanc bla qьş azyqнь çьjajьq
Sav çьnь raxatlaпьv aşarca,
Kulak qaumnu çolun tьjajьq
Sosializm çaşavda çaşarca.

Endi zaman çetedi vol hazьr
Çarьla senden ylgь alsьnla,
Uuaq uuaq enci çaşav çөгer
İsci xalq sosializm salsьnla.

Bek aşьqьş çorta-çorta kelelle
Em vaqalь em işli kuz ajla,
Xar kimni raxatьqьn völelle
Endi calqьнь maçalьn sajla!

1931-ç.

Hajdaqız alanla kolhozqa.

Birden tevecigiz qarnaşla!
Biz nögerle volajıq!
Zorluqda çaşaqan çoldaşla!
Çañ dunja salajıq!

* * *

Вагъвъзда бирца бирleşив
Bir aqılda turajıq;
Bir birivizge eіsiv
Kolhoz çaşav qurajıq;

* * *

Qalmaj qaracıqız alanla!
Bizni kiviк milletle,
Вагъ kolhoz çaşav salalla
Çarıq volub çyrekle.

* * *

Bizda aladan artxa qalmajıq!
Агъиль vola turub,
Çyrekge muхolluq salmajıq!
İşni tersine burub.

* * *

Çañ dunjada вагъ çaşav
Sоsialist çol allıqдъ,
Birev-birevny хақън ашав
Ol zamanda qallıqдъ

• • •

Qol bla bir zatıñ etmejin
Sıvla kucge vıgıvız,
Bir qralda blzge çetmejin
Çañ dunja qıgıvız.

* * *

Dunjada vaşcılqıñ vağın,
İşlevcylege verıvız,
Bizni çegıvcıleni sañın
Çoq bolıvda kögıvız.

* * *

Nögerlik çaşavqa biz kirsek.
Teñlik çolnu tutarvız,
Aqılavızın aña bersek
Kulaklarıñ vıtarvız.

* * *

Qıyınlıqda çaşav voşalav
Teñlik dunja allıqvız,
Arva, qalaçykle taşajav
Meşınada qallıqvız.

* * *

Dunja meşınadan tollıqdu
Adam ajtav bolmajın,
Kavkaz tavla zavod vıllıqıñı
Boş çerıda qalmajın.

* * *

Kesi qolıvızda allıqvız
Dunjada vaşcılqın.
Sosjalızmanıñ salıqvız
Biz alav alıcılqın.

* * *

Tış qralıñ birı qalmajın
Bizden artıñ qalır,la,
İşci, elli xalq qadalav
Sosjalızmanıñ salır,la.

Kolxoz vizni ucyndy.

Kəv zorluqda çaşaqan
Çalsь-çarlsь qarnaşla,
Kulaklaqə aldatmaj
Saq turuquz çoldasla,

Ol qavumqə inanmaj
İşibizni etejik
Kesibizni aldatmaj
Muratlaqə çetejk.

Kolxoz atь ajtьlsa
Xar ne işni qojalla,
Aнь cacar çanьna
Çyz-miң sөzny çajalla.

Ala vizni syjmejlə
İnanmajьq alaqa,
Tьzlyk çaşav vollarqudu
Kycny salsaq araqa.

Kolxoz volub voşalsa
Kulakda çoq vollarqudu,
Ala bizden qorasa
Xar kemlikda tolluqudu.

Ma ol seveden ala
Aнə cьrtav volalla,
Aнь isin ojarqa
Xar kyçlerin salalla.

Xar kim endi vilelle
Ol kimi ucyn volqanьn,
Kimni ujn qurutub
Kimgə dunja salqanьn.

Ajhaj-ajhaj qarnaşla
Bizni ucun voladı,
Kulakları qoradı
Bizge.dunja saladı.

Biz varıvız kyreşiv
Birlik kucny alajıq!
Kulaklara çol vermej
Bir aqılı volajıq!

Bylaj volub tevresək
Çarq dunja asarq,
Urunnanla birleşiv
Kulakları casarq.

Dunja çaşav tıncıqı
Ol zamanda vollarıq,
Xar işbiz varıda
Zamanında tollıqı.

10/IV—31 ç.

Bu çol bla toxdavsuz
Nögerlikle işerbiz,
Burzujlanь başlarьn
Temir tişde tişerbiz.

Bizni onov andada
Örtensa çajьıqandь,
Bizni taва alañ
Aslanь ajьryьqandь.

Dunjada volqan işci
Мына dev birleşelle,
Burzujlanь cacarqа
Ань усун kyreşelle.

Bu zatlanь varьsьn
Qaldьrmaьn vilejik,
Çalsь-çarь ortayьq
Kolxozlaqа kirejik!

İşibizni viz varьn
Sañь çolqа viraьyьq,
Nögerlikni çoiunda
Ara mylkly quraьyьq

2/V—30 çы.

Sosializma çolundaбыз.

Sosializma çolunda işle
Birge bolub proletar kycle,
Bolşevikca ösyv varad
Çalсь-çarсь qolunda işle.

Keң-keң bolub uvaq talala
Birge bolub bolşevik balala,
Aldьn çuq bolmaqan çerlede
İşlejbiz sosialist qalala
İşlejbiz, işlejbiz, işlejbiz.

Өsdyrebiz sosialist işlerin
Uvatьb kulakнb tişlerin,
Dunja İscile birleşib
Qurajьbz proletar kyçlerin
Qurajьbz, qurajьbz, qurajьbz.

Encilik çaşavdan qacabьz
Nögerlik çaşavla acabьz,
Çaңь çaşavnu çavu bolqan
Burzujlanь çolun cacabьz
Cacabьz, cacabьz, cacabьz.

İbeş çьllьq plannь etebiz
Tьş qrallanь çetebiz,—
Ullu atlamla via atlav
Emda allarьna ötebiz
Ötebiz, ötebiz, ötebiz.

Beş çьllьq төrt çьlda bitedi
Sosializmaqa çol etedi,
Çaңь dunjanь ösymynden
Burzujlaqa açal çetedi,
Çetedi, çetedi, çetedi.

Kucyvyzny aça vereviz.
Bersekda көв хайр кereviz,
Sostalizmanь çolunda,
Işibizni keçe kereviz.
Kereviz, kereviz, kereviz.

Fabrikle, zavotla, işlejbiz
Dunjada vajıqнь kuclejbiz,
Ullu atlamla vla atlav,
Temirden atla işlejbiz.
İşlejbiz, işlejbiz, işlejbiz.

Temirden quş etiv ucavъz
Taviqatнь kucyn acavъz.
Ullu tavlanь xaznalaryn:
Şvyla kyc vla cacavъz.
Cacavъz, cacavъz, cacavъz.

SSSR—meşinalanadъ
Oralladan vajıqнь aladъ,
Bolşevik çuyısnу kucynden.
Çarlıda nasъvdan toladъ,
Toladъ, toladъ, toladъ!

1931-ç.

Saqlavcu kassaqa.

Tur! uzaq bolmaj qatında
Saqlavcu kassa saqlad
Sosialist qıralıqın
Senden unut etib turad.

Azda kəvda bolsun çatında
Axsa bolub çuq saqlama
Saqlavcu kuvurde kende
Qalıb çavlan çaqlama

Xajda çuq sen kassaqa
Ol seni bir savutında
Sosializmaqa çol etgen
Sırtta sıpmazlıq zatında.

Bygun saña tuşgen asxan
Saqlavcu kassaqa varsın
Kece xurçnında qalmaj
Ol sıjlı kuvurde qalsın.

Ertdeinde kerek bolsa
Tıjıqıssız varıb alısa
Çojulmaj qalqan asxan
Daqda eltib salısa.

Saqlavcu kuvurde asxan
Kəv turly zatlan kored
Keriliv varqan rısxıqı
Mıde vıa xajı bered.

Bilemise ol xar kynde
Tajmazdan qoşuv turqanь?
Ne qadar çyryv tursada
Сьртда аçasmaj varqanь?

Ol kassaqa ot tysseda
Aña çuq volmaj qalьqьn?
Kassada axcasь volqan
Sыjgen zamanda alьqьn.?

Urudanda ol saqlanьv:
Araqьqada ketmezın?
Allaj kyvyrde saqlanьv
Ujdegini ac etmezln.

Az көvdü derge ne azda,
Çoqdu vi çaraqan çeri.
Alaja tavxanьь sall!
aña көre хайьr veri.

Tur! uzaq volmaj qatьnda
Saqlavcu kassa saqьrad.
Sosialist qьalьqьn
Senden umut etiv turad.

1931 çы.

Köçerik eliilege.

Taşlı qajalı özende
Kövdü endi turqanbıqız!
Zalimlik salqan gözende
Kesigizni urqanbıqız.

Çañ dunja bizge qarav
İllu tyzlege kergendi,
Pomeşikleni çerlerin,
Biz çarlı xalqqa bergendi.

Hajda, tevre endi qorqma!
Zamanı ertde çetgendi,
Bijlik dunjadaca buqma
Dev bizge onov etgendi.

Eşik allında arvaqı
Tavılmajed bir mujuşcyk.
Tıuqqa emda toquda,
Çajıbrıqı bir öyuşcyk.

Saulqan inek ol çerde
Qısrı qalmaq ne etsin,
Taşynnan ögzleden
Tujaq çarala ketsin.

Ujleri gizni bir çañ
Terekle bla kijinsin
Bu çañ ösgeñ sovijle
Ol tyz çerlede syjynsyn.

Alaj bla biz kesibiz
Sosialist çolda bolubuz,
Icibizge kulak ijmej
Nögerlik çasav qurubuz.

Leninizma ajtxan kibik
Малсылықны өсдыгувыз,
Fabrik zavod işçilege
Miñ miñ malla kesdiribiz.

Ornunava aladanda
Көв тырлы затла алырбыз,
Ol ariv kynly dunjada
Sosializma salырбыз.

Қызларбыз—çaşларбыз
Bizge nögerlik eterle,
Ças qart demeј bolqаныбыз
Ajтылqan işge çeterle,

Tyzge сықыв nenca elle
Көвдyle ma dunja derge,
Барьсьда quvanalla
Erikmej urunuv çerge,

Sovot vlastny muratyn
Bir minut caqlы unutmа
Bizge çasav dev kyreşin
Eslemeј cyjresin tutma,

Çaşasyn bizge bu qadar
Çaşav bergen vlastыбыз!
Sosializmaqja kyreşgen
Muratыбыз em qastыбыз.

1932-çylda

T a v l u q ы z n ы c ы r ы .

Men tavlu qызem,
Mutxuz çılduzem.
Qarlı, tik tavlada çaşajem.
Başxa volmajın,
Tyzlyk almajın,
Tuvan çavxan ajqa usajem.

Bir tyzlyk көrmeј,
Çыладым vөлmeј,
Апыва kişi san etmedi,
Быллај zorluqda,
Çaşav tarıqda,
Bir qыз myratına çetmedi.

Berdile erge,
Saldыla көрге,
Асывлуq duniасын сайнадым,
Çaşavum volmaj?
Аsavum volmaj
Асывдан qazanса qajнадым.

Оl kynden başлаv,
Çaşavnu taşлаv,
Bir ullu qызынıqqa qaldым.
Eter madaгым:
Çetsin аçалым,
Dev өlmeklik çolun saјladым.

Ma vu көzyvde,
Zorluq çegivde:
„Bolsevike“ dev tavus keldi,
Аla çetgenlej,
Tenlik etgenlej,
Esgi—çirlik çaşavda өldy.

Zorluq casıǵıǵı,
Tyzluk asıǵıǵı.
Qan icgen gıvıla qoralla.
Menda quvandıǵım,
Tolu inandıǵım,
Biz qarlı qızlaqqa qaralla.

Kelgen kynunden
Ajtıxan sөzynden
Işci, ellileni çoqlalla:
„Zorluq ketmejin
Tyzlyk etmejin
Bir amal çoqdu“ dev toxtalla.

Bıla kelgenlej,
Teñlik bergenlej,
Bizda adamlaqqa uşadıq.
Zorluq çasavnu,
Qıjın aşavnu,
Usyvyzden atıv voşadıq,

Zorluq taşajıǵı,
Tamam uşajıǵı
Kyn tijiv erigen vizlaqqa.
Oqumaq teñdi,
Şkolla kendi,
Çalıs-çarlı—tavlu qızlaqqa.

Oqırqıǵa vardım,
Tyz aqıl aldım,
Çarlıqıǵı dınjasın verdile,
Közüm asıǵıǵı,
Tıvan çasıǵıǵı.
Tamam adam kırık kerdyle.

Sıǵıǵı teñ aşav,
Negerlik çaşav,
Tyzlyk çaşavqıǵı menda kirdim,
Zorluq ketmejin,
Tyzlyk etmejin,
Çaşav tyzelmezligin bildim.

Ma endi çanım,
Tuyulgen sanım,
Tamam rahatsızlıqda qalırdı,
Çaşav teñ volub,
Aşav keñ volub,
Xar kim qıyın teñ allırdı.

2-III—31 ç.

Udarnikle kimledile.

İşni bolşevikca alqanla,
Аға мѣһығын салqanla,
Udarnikle bolub işlejle,
Çаңь dunjаnь сархьн бирqanla.

Хотихлуqдан кең ketgenle,
Birlеşiv erlej mylk etgenle,
Маньлај ter төгув işlejle
Ага mylkleni begitgenle.

Qraһьвьз өssyn degenle,
Туз çolqa аqьһн вөлgenle,
Udarnikle bolub işlejle
Isge çаn salьв kyresgenle.

„İşlemegen ашamaz“ degenle
„Isçi qralda çашamaz“ degenle
Udarnikle bolub işlejle
Bizge ol zat uшamaz degenie.

Qraһьвьз begisin degenle,
Çarьq vetde көrynsyn degenle,
Qollarьн верс etiv işlejle
Fabrikle кenersin degenle.

Industria çашnasьн degenle.
Алань¹⁾ озув ваşlasьн degenle,
Udarnikle bolub işlejle
Esgi colla taşlansьн degenie.

---

¹⁾ Burzuјlanь.

Kulaklaryň çolu tajsyn degenle,
Taw malçylyq çajysyn degenle,
Udarnikle bolub işleje
Çartylyq wary qalsyn degenle.

Çaň çolnu kerejik degenle,
Çereklisin berejik degenle,
Kampanjalaryň wadyralla
Xar wajlyqny kerejik degenle.

Ajtylyqan söz witsin degenle,
Işiwiz alqaj warysyn degenle,
Udarnikle bolub işlejdile
Kolhoz kuc begisin degenle.

Işge qaty turajlyq degenle,
Çawqaj tajaq urajlyq degenle,
Kulakga qarşy kyreselle
Ara mylkle qurajlyq degenle.

Çurt mesinalansyn degenle,
Çirik dunja qalsyn degenle,
Çolnu bolşewikca etelle
Işica haqçalsyn degenle.

Işni aňylarqaj syjgenle,
Alqaj işine kuc ijgenle,
Çalqy, senek, plug tutalla
Işçi xalqny qastyn bilgenle.

Sawotazqaj çawluq eiegenle,
Işge bolşewikca çetgenle,
Birleşiw nirden urunalla
Çaň çaşawnu waditgenle.

„Tavlu-Çarlıya“¹⁾ gazetime.

Baqañ bolğan gazetim!
Seni kormeñ bir kün qalsam,
Sьdajalmajdь savьgm
Bir saqatñ sensiz bolsam.

Aqьgm varь sendedi
Seni vla bitgen sanьm.
Seni oqiv voşaqьpsь
Tьncajmajdь birda çanьm.

Xar bir tuьly xararlanь
Varьn maңa bildirese,
Çuz miң zat sende çazьlv
Kesinì bek syjdyrese.

Bir qavum adamla entda
Seni xaqarьñ vilmeñle
„Kesimi gazetimdi“ dev
Oqurqa birda syjmeñle.

Endi meni ellilege
Bek tilegim ma vьlajdь;
Gazetni tajmaj oqujuq
Xar qajdada ma alajdь.

Biz ol gazetni oqusaq;
Çarьqlьqñ vaşlarьqvьz,
Dunja xararlanь viliv
Burun çolnu taşlarьqvьz.

1) Endigi atь Qvzve Tavlu du

Inan, kesi tilindedi
Xar zatnъ varъn billigin,
Çahillikdenda qutulub
Özqan dunjana kylylygyn.

Gazetdi bizge xar çerden
Dunja xaparlanъ bergen,
Ujynden ešikge çыqmaj
Çerni ysyn savlaj көrgen.

Bir qaracajъ qalmasъn
„Tavlu-Çarъlanъ“ almaqan,
Tyz çyrek bla termiliv
Aqa mьlygъn salmaqan!

Biz pionerbiz - pioner.

(Pionercikni ʕyb).

Biz pionerbiz-pioner
Ciktjavr ajnʕ ʕaʕlarʕ,
Sʕozializma quralʕr
Zamannʕ qadav taʕlarʕ.

Biz ʕaʕ qavum, pionerbiz
Leninn. ʕolun tutarqʕa.
Anʕ ʕolu vla varʕv:
Parazitleni butarqʕa.

Biz pionerbiz-pioner
Sʕozializmadʕ ʕolubuz,
Teñlik ʕaʕavda islerge:
Xazʕrlanadʕ qolubuz.

Biz ʕaʕ qavum pionerbiz
Ciqik ʕaʕavnu ʕʕarqʕa,
Anʕ ornuna ellege
Neđerlik ʕolnu qurarqʕa.

Biz pionerbiz-pioner
Qalmaj kolxozqʕa kirlikbiz,
Toxdavsuz ŕkolqʕa ʕyryv
Leninni ʕolun billikbiz.

Biz ʕaʕ qavum pionerbiz
Zamanʕvʕvʕ vos ketmesin,
Qalmaj ŕkolqʕa ʕyrylyk
Zaman ajʕv etmesin.

Biz pionerbiz-pioner
Pioner ylgı salaıyq,
Xavlelikge voşlanmaj
Pioner çolnu baraıyq!..

Biz çaş qaum pionerbiz
Tytyñ, araqy ısmeyik
„Kergen kergenin etedi“
Amanıyq ylgı ısmeyik.

Biz pionerbiz-pioner
Başxala bizge qararla
Bizden alqan ylgı bla
Çañ dunjaqa çararla.

1931-ç.

Оқу в җ а.

Oquv җылы кетгинци
Sen җkolqа vаrsаңа,
Zаmаnың vоҗ kеtmеjн,
Oquv bіllm аlsаңа!

Bіlmejmіse qаrnаҗым
Oquv sаңа kerekdі,
Өmүrlүkdе kеtmеzса
Tаtlы көget terekdі.

Bуsаqаtdа vlastdаn
Alаj vujruq vоlqанді;
„Варьсда оқусun“ dеv
Вьlаj zаkоn sаlоqандь.

Biz vаrьvьz оl sөzge
Ullu аqыл іjeіk,
Ullu gіtçe qalmajьn,
Ғkollaqа kіrejk.

Oldu bіzge җol bеrlіk
Ішbіznі еterge,
Ғаңь dунja quravda
Muratlaqа җeterge.

Ansьs җаsаv аdаmқа
Bek qьjнnьbьq vеredі,
Ғаsаvnu җолun bіlmej
Kөv zорluqlа көredі.

Zalimleni zamanь
Bizge oquv vermedi,
Ol zaman bizni birde
Insan kibik kormedi.

Patcaхiьqнь vuqovu
Bizden qorav ketgenlej
Oquv bizge voş boldu
Sovet onov çetgenlej.

Bu zatlanь biliv biz
Ullu aqьl alajьq.
Qьzma—çaşma demejin
Şkollaqa varajьq.

Bir savijda qalmasıьn
Şkol yjge varmajьn,
Şьjь volqan oquvnu
Çyregine salmajьn.

Oquvsuz çaşav bizden,
Uzaq ketsin, qorasьn
Oquvlu çaşav keliv
Işibizge çarasьn!

Alaj volmaj işlesek
Burun çolda qalьqьvьz.
Çarьqьq dunia kormej
Soqur voliv varьqьvьz.

Харарсь җивуқларыма.

Sen elli харарсьса
Ҷигит волсу җазарға!
Ҷары халқ вля бирге
Хар терсликни қазарға.

Сүрекге қорқув салмај
Ҷазьв—Ҷазьв тураса,
Ҷартыльқны варьна
Қаты таяқ ураса.

Сени қаламың һаман
Төрт җанына қарајды,
Социализм қуравда
Ҷуз миң затха җарајды.

Харарсьла тилмуды
Хар терсликни көрүвсү,
Газетни усу вля
Большевик җол берүвсү.

Ајһај—ајһај, алалла
Керти җолну варьвсу
Кимни қалај варқанын
Тинтив—сызүв турувсу.

Ол сақатдан харарын
Газет тава билдирген,
Ҷолдан таяған қавумға
Елни савлај кылдырген.

Hajdaqыз, xararсыла!
Entda kucly volajьq,
Har qaruvnu varьnda
Beş çыльqqa salajьq.

Апь вля çavlanь
Qarьvlarьn альвьз,
Sav dunjanь vasьnda
Sosialist çol salьвьз.

Она— „solqa“ çallaqan
Qaumlanь urajьq!
Xar zatdada qadalьв
Bolşevikca turajьq!

Xararсыла kesiviz
Kruzokla qurajьq!
Elde volqan zatlanь
Çaza—çaza turajьq!

Kolhoz qalaj işlejdі?
Ala nege çarajla?
El sovetle qaiqanla
Aña qalaj qarajla?

Xar isge xazьrlanьv,
Savlaj elde qalajdь?
Bu zatladan çaza tur!
Ma xararсь alajdь.

Ej xararсь çuvuqum!
Vlaqqa esiñi bur!
Daqьda afa kivik
Zatladanda çaza tur!

Çazqan vlada qalmaq
Iş voluşluq berejik
Xar işde альсььq etiv
Işivizni көrejik

1931-ç.

Çalsь çaşьcь вля кулак.

(чалсьсьцьць айтхань)

1.

Çalsь elliden,
Çarль elliden,
Qazan şaxarında tuvqanem,
Aşavum volmaj,
Çaşavum volmaj,
Ullu qьjьnlьqda turqanem.

Atamda öldy,
Anamda öldy,
Men tolu öksyz volub qaldьm.
Qarar adamьm,
Çarar adamьm,
Volmaj çolovcu aqь aldьm.

Ajlana keliv,
Tavlanь viliv,
Ullu Qaracajqda varqanem,
Çaşavun syjув,
Aşavun syjув,
Anda çaşar aqьь alqanem.

Өlmej çasatqda,
Tyz хаq aşarqda,
Beş çьllьq doj çaloqda kirgenem...
Alaj volmajьn,
Qьjьn salmajьn,
Çaşav tyzelmezin vilgenem.

Men kirgen çurtxa,
Qan icgen qurtxa,
Kesimi көв kere aldatдым.
Aıtхан сөзыне,
Qarав көзыне,
Işledimda ань оjnатдым.

Kecem it volub
Usym bit volub,
Çyz miң qыjыnlıqqa төzgenem.
Aşavum taqyr,
Men çazyq faqyr,
Çalsıyq çaşavdan vezgenem.

Işimi көrmeј,
Tyz çuav vermeј,
Başymda ot qazan qajnatды,
Qanymdan tojmaј,
Daqьda qojmaј,
Çalsıyq acuvun saјnatды

II.

Beş çыьт ketdi,
Volçalым çetdi,
Bek ullu quvancxa qalqanem
Mьıdan keteјim,
Bььта çeteјim,
Dev keter aqьl alqanem.

Maььь alдым,
Başxa en salдым,
Xar zatьmda belgili voldu,
Tamam keterge,
Çol көl eterge
Dev көlymda quancdan toldu.

Въжақъ маңа:
“Іш сьқдъ саңа“
Дев мені çоловсу етгенед:
Кіт ақы алыв,
Çурышын салыв,
Непн Тьмырлыда çетгенед.

Çетген сақатда,
Хьпъ қаратда,
Çырегиме бир қорқув салды.
Бети қаралыв,
Маңа аралыв,
Қолуна şkogunda алды.

Çырегим сансьв,
Сан—саным асьв,
Төвве туклерим өрге турду,
Отурқан итса,
Қасар кижика,
Şkogun мені тава бурду.

Айтханем аңа:
Недхатам саңа?
Бир аман тавсьзла етесе.
Çазьқ тақырнь,
Көлы тақырнь,
Вьлажда сожувту кетесе.

Uзақ çерleden,
Qazan elleden,
Sizge қонақ volub kelgenme,
Atasъz volub,
Anasъz volub,
Sizni ala kивik көргенме,

Beş çьldan veri,
Başxadan keri,
Saңa çalsъ volub turqanma,
Aйтхан sözyne,
Qarav көzyңe,
Saңa malъ volub turqanma.

Alma çapıym!
Tökme çapıym;
Saña alaj eter xatam çoq.
Ölymy alıy,
Kevinne salıy,
Öksyzme atam ne anam çoq.

III.

Sözge qaramaj,
Bırda unamaj,
Ol murdar esin tasladı.
Kesin qaraıtıy,
Közyn aralıy,
Sora vıaj ajıv başladı:

„Endi söleşme,
Kөvdy kyreşme,
Sөleşgen sözyne qaramam,
Ajtxan sözyne,
Qarav көzyne.
Ölymden tijarqa çaramam.

Çalsь çapıy,
Tөгyv çapıy,
Busaqat terini sojayım.
Kytgen malıy,
Alıy çalıy,
Barında kesimde qojayım.

IV.

Bu çalsь çaşыq,
Unıqқан vaşыq,
Bu sözny eşitiv qaraldı.
Umutun yzuv,
Kөzlerin syzuv,
Daqьda vıaj ajıv taraldı:

„Sende çaşadım,
„Beş çyl voşadım.
Endi men qazanğa ketejim.
„Allıq malım,
„Beş çyl çalım.“
Barın saña xalal etejim“.

„Ata qarnasım,
Ana qarnasım,
Barıda esime tuşgendi,
Alañ körüv.
Qalqajem ölüv,
Dev icim mьdьxса kyjgendi“.

Bu qadar tilek,
Eritir çyrek,
Ol murdar esine almadь.
Malсь sanьndan.
Calсь sanьndan,
Bir sav syjeginda qojmadь.

Başьna urdu
Bojnundan buvdu,
Qus tavuqni buviv qojqanса,
Tyz kesiv qojdu,
Terisin sojdu.
Adam malнь tutuv sojqanса.

Xar sanьn vaşxa,
Aqasxa, taşxa,
Teren ezeniege көmgened;—
Başьn dukgullav,
Qojmaj zьkgьllav,
Qanьn qan qurt kivik emgened.

Ol çerde tasla,
Xansla aqacla,
Barь mьña palat verdile.
Tyz çanvarlada,
Uj xajvanlada,
Munu vöry kivik көrdyle.

V.

Kişi bilmez dev,
Bir da körmez dev,
Qajqırsız voluv ketgened.
Berlik malımda
Allıq çalıda
Boş qaldı dev quuanc etgend.

Çalsı çarılı
Qajqı boldula,
Em da çoqlav, tintiv tevrelle.
Ağ savdıla,
Beri savdıla,
Izledile da sırt körmelle.

Sovet çıjılv,
Isden tıjılv,
Barı mına qajqı boldula.
Qajdadı çaşsıq,
Unıqqan vaşsıq—
Dev erlaj kulakga sordula.

„Qajdan bilejim,
Qajdan körejim.
Kesinda sevirge qalama.
„Qajda qaldı“ dev
„Tasmı boldu“ dev,
Tav menda qajqılv volama.

Işin etgened,
Menden ketgened,
Qajıv ketgenin da ajtmadı.
Kilir dev turduq,
Çız çerige burduq,
Andan sora sırt da qajtmadı,

Çoqdu vilgenim.
Sırtta körgenim,
Ol qazanna ketgen volmazmı?
Atalıq çerim,
Tansıqlav elin,
Keter aqıl etgen volmazmı?

Alajdъ alaj,
Inanьqъz vaj,
Sьrt anь qajqъbь volmaqъz.
"Tas volqandъ" dev,
"Ne oigendi" dev,
Endi işden çarsьv turmaqъz.

Oi tas volqanь,
Kelmel qalqanь,
Aңa kesim qara kijgenme.
Başxa volmajьn,
Artxa qalmajьn,
Aнь çanьm kivik syjgenme.

VI

Munu sөzleri,
Çaңan kөzleri,
Kesine saqatlyq eteed.
Qaltьrav sanь,
Qaralьv qanь,
"Kөrmegьme" dev "negiteed."

Sovet xukumat:
Tьpьlav turmađ,
Tav çalsьbь dev qolqa aldь.
Syrdyгьv keliv,
Keregин veviv,
Sovetni gөzenine saldь.

Amalsьz voluv,
Qajqъdan toluv.
Tьşdy sovetni tuzaqьna.
Soruv sorula,
Işge qarala,
Çetejed kynny uzaqьna.

Gereucula,
Xaman buvdula,
Atkaz etgenin sora taşladı.
Qutulalmazın,
Aldajalmazın,
Biliv vılay ajtım başladı:

VII.

—Siz tıñlaqlız,
Tuz añlaqlız,
Endi kertisin ajtımьqma.
Qalaj turqanьn,
Em urulqanьn,
Barьn sizge suratlarьqma.

Bes ғы çalsьmed,
Kesi malьsьmed,
Bolçalь çetiv qalqaned,
„Men ketçjim” dev,
Хақьть ver dev,
Kesini хақьnda alqaned.

Bu işni syjmej,
Mal veriv lımej,
Qojarqda aqььma aldьm,
Añ sojarqda,
Хаqsьz qojarqda,
Kerti bu muratxa vajlandьm.

Kytgen malьndan,
Añьq çalьndan,
Хақьn verirge volalnadьm.
Mañьть veriv,
Adamca көгүv,
Bьzьndan qarav qalalnadьm.

Ujge bir en dev
Aña çyk çykleв,
Çolovcu etiv iјgenem.
Ызъндан қарај,
Тав çerni maraj,
Таşada soјarqa syјgenem.

Alaj aşьгьв,
Tuzyn çaşьгьв,
Uzajtmaj ызъндан çergenem.
Erlej dukgullav,
Em da зьkgьllav,
Sanlarьn on kesek etgenem.

Xar sanьn vaşxa,
Aqacxa taşxa,
Teren özenlege көmgenem,
Asьрав vaşav,
Terenne taşlav,
Mai kesime qaldь degenem.

Maņa keldigiz,
Endi bildigiz,
Işni volumu da alajdь.
Bir çaş öldy dev,
Ölym көrdy dev.
Aña kim da nege çьlaјdь.

Boşur iş boldu,
Tyzy da oldy
Qojmajesegis aғь varajьq!
Aғь varqanlaj
Sizda turqanlaj
Mьльkларьn çьjьв qarajьq!

Bek көв çalьla,
Em da malьla.
Çarь qaumda çьjьldьla,
Çaşxa varьzda,
Kөрге salьzda?
Dev aña vek qajqьlandьla.

Çықдыла өрге,
Bek таға çerге,
Ullu Тамығьыда қаратды.
Çалсы çассықны
—Malсы çассықны,
Çег çerde sanларьн sanatды.

Sanларьн çыжыв,
Masokга қыжув,
Kulakны воjnyna салдыла.
Bu isni көгүв,
Çырекле eriv,
Ullu sejiрlikge қалдыла.

Tevrelle çolqa,
Өzenne-qolqa.
Kulakны allарьна салыв,
Kөltyrtyв kele,
Miң palat vere,
Alaj vla ölykny алыв,

Keldile eiге,
Xalq volqan çerге
Kulakда maşoknu көltyrtyв.
Maxtapлыв keldi
„Çigitme” dedi,
Ontört çыlda çaşны өltyryв.

Maşoknu төгүв,
Qatьна сөгүв,
Baryда мылькны көрдyle.
Çалсы—çарлыла,
Em urunнанла,
Kulakга irijat verdile.

Icigicini qıyıgı.

Taң atmaj turıv:
Qajıq etiv tevter,
Xar is'n unıtu;v;
„Icer çer tabsam“ der.

Sora sıqda varıv,
Nıqıxıa çerter.
Ullu qarın çerter
Mussalaqda keter.

Mussada anısa,
Icigini sıjeed.
Icigige vıruca,
Kızlerin ijeed.

Alal bla vırden,
Oçsaqada cıguv.
Çıreklerin kenıden,
Bir-birine tıguv.

Berklerin qajıgıv:
Nıgerle kelirle.
Araqıda sıjıv,
Bırer zat verirle.

Andan şaraları,
Araqda keter.
Sora Mussaları,
Ujde aş sıv eter.

Bir kesek turqanla;v:
Araqda çerter.
Quanıv ol saqat:
Mussa saqış eter.

Alaj vla kuyun:
Ice, tarta qalıv,
Vıa ıcgıge tyz
Mılyklayın salıv.

Oı xalide kece
Bolıv kynda vatar,
Toxtamaıyn ıce
Ekinci tan atar.

Vıa sırt ııqlamaj
İclerinden qajnaj,
Bir zatqa „qıylanmaj“
Xaman tevsej ojnaj.

Bir qaumla yjde
Arı veri avıv,
Kımda eşıkde,
Usıne qar ıavıv.

Savıjlerıda køv
Stolqa kelelle,
Tartıv Xasancıv dev
Urumka verelle.

Oı anıv tartıvıv,
Bek qunanc etelle,
„Çıgıt vılluqdu“ dev
Alaj begıtelle.

Alanıv qılyqın
Savıjle alalla,
Oı qılyqın këve
Alaca volalla.

Alaj ete kelıv:
Guruıxa etelle,
Sözden söz sıııagıv,
Xınyıvıv ketelle.

Anda çumduyuqqa
Çetiv salıŝalla,
Esiqde suuqqa
Cıqıv qaqıŝalla.

Daqıda toxtaŝıv
Bir-birine qaraŝırla:
Çanıdan çıjıv
Stolqa çaraŝırla.

Bir kesekden ozmaj.
Tauqqa keterle,
Qarav qaraqıncı
Zakuska eterle.

Bız vıa erlej
Araqıda kelir,
„Tartıqıv çıŝla“ deŝ
Urumkala verir.

Ma vıllaj çigitle.
Sojlanıv çatarla,
Oramıv tarında
Batmaqqa vatarla,

İtle, kiŝdikle
Çıjıv kesne,
Xatxotun çalajla
Baŝıvıv usyne.

Oılu it oınsuznu
Qısdajdıv vek kene,
Çatxan volımsuznu
Alıv sıjgen tene.

Alaj vıa tağıv.
Atdıvıv qovalmaj,
Çatadıv valcıqqa
Ujyn da tavalmaj

Sora suuqsurav
Qozqalır qıymıdar,
Tört çanına qarav
Majmulca muruldar.

Çықыла em тура
Ава sava keter,
Bir kesek es çыя
Ol уյне çeter.

Barsava qatıнь;
Мьртхьсын тьјalmaj,
Çыјajдыла ань
Savijleri qalmaj.

Çoqduda уյunde,
Adam aşar aşь.
Ketiv xavlelikge,
Çarıь ујny vaşь.

Eriva ma andan
Bizda xapar bilmej,
Ne zat volqanьndan
Илььсына kirmej:

Qatıньн uradıь.
Ajamaj vaşьna,
Qatıь uruşadıь,
Qызьna, çaşьna.

Varьсын qorqutuv,
Çanlarьн aladıь.
Qatıньн tyjuv,
Çarala saladь.

Aşьsuz suvsuz qalqanь.
Uյyn uşatmajдыь,
Kesi арақьdan
Qarıньн voşatmajдыь.

Savijleri yjde.
Ac çalannac turad,
Kesi icgilikde
Bir kompanja qurad,

Icginı icedi.
Savluqnu unutup,
Qısxı çoi etedi,
Aqıyn unutup.

Aña esin veriv.
Sılxıgıyq aladı,
Alaj ete keliv,
Telida voladı.

Icginı sıjgenle
Barı alajdıla,
Acıvın körgenle
Artıa çıljadıla.

Aları otları
Sırtıa çarıq çanmaz,
Qurıaq daurları,
Ömırdeda qalmaz.

Bıla volıan çerde.
Bırdı plan tolmaz
Udarnik degen söznı
Atıda ajtılmaz.

Sosializmaqa
Sırtıavda volurla,
Har bir tyrlı işde
Em artıa qalırla.

Bıllaj icgicile,
Klass çauın bilmezle.
Kulakdan keç volub
Sen dusmansa demezle...

D i n ę e.

Kөв заманнь халқнь алдав турқанса,
„Sizge çandet, çaxanıñ berlikme“ dev,
Çarль халқнь қараңьда бирқанса,
„Sizni çandet yjynde көrlykme“ dev.

Endi халқ seni тапъв ваşлақандь,
Өту:угуң туvга volub асылъв,
Bilgenle вагъ seni таşлақандь,
Қараңьық yslerinden сасыльв.

Ej din! sen воşunaқа халқнь алдав,
„Qurmandь“ dev көв malнь sojdurasа,
Çaramақан воş avazla bla cartlav
Çarльнь malsъz etiv qojdurasа.

Ma vu din vajнь, vijni ariv көred!
Çarль халқнь бирда çuққа sanamaj,
Bajқа, vijge çaravlu avaz vered,
Bir qavumқа ”adamдь“ derge unamaj.

Çarльлақа бирқон, сьпçьг салдыла
„Bisiz elde çuma volmaz“ degenca,
Ol qavumnu tamam оңун алдыла,
Вагьн „çaxanıñni“ көгүв kelgenca.

Molla, kulak bir plan qurajelle
Çarль халқнь тајмај çegiv turuca.
„Allah“ bla qorqutub turaelle
Ol qavumқа qatъ тајақ ururca.

Dinni xalqqa sindirgen, хънъсьла
Ала вайланъ çанън сақадъла.
Çарьланъ ашақан дувасъла,
Хар қuru вайланъ çақадъла.

„Orazadъ“ dev хайқнь қојmaelle,
Ань вля çandetni керлыквуз dev,
Çарьланъ çekgenden тојmajelle
„Çалсьььььна çandet берликвиз“ dev.

Аланъ хънъсььььь volmasa,
„Orazadъ“ dev acdan kimî ölyred.
„Qurmandъ“ dev million malnъ kesdirgen
Bu meçisuv qььььь kim көryred.

Dunjada көv тыrly dинle volqandъ,
Баръ вайла. вийле вля бирleşiv,
Isieri ötyryk voluv qalqandъ
‘Oquv, ilmu ala вля kyreşiv.

Сөз башлагы.

	Beti.
Birinci сьрқапнь ол сөзу	3
Екинци сьрқапнь ол сөзу	4
Швсариадан келген ишци делегатлань сөзлеринден	5
Esigizde tylmydy оң zaman	20
Pariz kommuna	34
Qanь ьjьx куп	41
Birinci maj	44
Oktjabнь 13-су сьльна	53
Sovet Qarасаqда он сьл	55
Oktijbнь 15-ци сьльна	58
Qьзы askerge	60
Ustazьbьz Leninne	63
Janvarнь 21-ци кунуне	65
5 сьлььq plannа	67
5 сьлььq plannь tolqan сьльна	69
Екинци 5 сьлььqqa	72
Savanqa hazьrlanьv	75
Bolseviksa savan syryv	79
Xamit vla Tavqan kolhozda	81
„Islemegen ашamaz.“	87
Kьzge hazьrlanьv	93
Hajda alanla kolhozqa	96
Kolhoz vizni usyndy	99
Kolhozqa	101
Sosializma çolundavьz	103
Saqlavcu kassaqa	105
Kecerik ellilege	107
Tavlu qьz	110
Udarnikle kimledite	113
Tavlu çarьla gazetime	116
	118

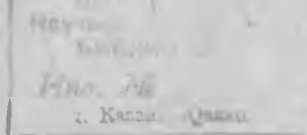
Eslənən xalatlə

Bet	Tizgini bə- səndən ənigsə	Basmaqə urulqan̄	Oqurqə kereklisi
8	19	boşanıd̄	boşlandı
9	1	Çacđ	Çacđ
13	7	Çaçav	çaşav
14	27	Ala	bla
15	2	Salıp	sajp
16	17	issiz	işsiz
17	25	Berivny	Birevny
17	29	Çaldaşn̄	Çoldaşn̄
18	22	çetdiriviz	biz çeterviz
18	24	etdiriviz	da eterviz
19	28	Savqas̄	Savqas̄
20	14	ellele	etelle
21	3	iye	ie
21	10	taxsaşp̄	taxsas̄p̄
22	9	çavlar̄z	çavlar̄bz̄
24	9	Ajal	Alaj
25	25	Magnitorqa	Magnitogorqa
26	32	salamla	salamla
28	15	qalqlan̄	xalqlan̄
30	17	xaqn̄	xalqn̄
31	13	ol	ol
31	15	rşlerivizge	işlerivizge
35	6	aza	az
35	12	zatjada	zatiada
36	24	çaz̄ndan̄	çan̄ndan̄
36	33	çelgeni	çetgeni
37	4	Qac̄qaj̄p̄	Qaç̄qat̄aj̄p̄

Bet	Тизмәт) азәрндән енгизгә	Басмаға урулғань	Оқиға кереklisi
39	9	şojarqa	sojarqa
39	18	Sanlaj	Savlaj
40	3	uatarqa	uatarqa
39	25	Oj	OI
39	31	çunaven	Çunavn
39	32	işsi partjaqa	işci partijaqa
40	10	xalqanb	xalqanb
40	23	Rartianb	Partijanb
40	24	Revoljusaqa	Revoljusijaqa
41	13	atmş	altmş
43	см tyvynde	oj	ol
44	"	Gilijarin	Giliotina
46	5	toxtavcuz	toxtavsuz
46	20	cegenle	cekkenle
47	3	juvar	janvar
48	10	qundarad	quandьrad
48	15	vəlus	volus
49	27	vulruquny	vujruquny
50	5	kymej	kylmej
50	24	ackerlerlnl	askerlerlni
51	10	zavijdi	savijdi
54	6	kirelile	kirelle
56	6	qarьlb	qьrьlb
51	16	sunutmadь	suвutmadь
51	17	uoutmadь	unutmadь
51	36	tarisin	terisin
53	5	Bajzaqlarьn	Bajzaqlarьn
58	1	qaracajqa	Qaracajqa

Bet	Tizgini başından enişge	Basmağa urulğanı	Oquroğa kerekli
58	14	впги	beri
59	21	sovut	sovet
60	9	çaloğa	çoloğa
61	23	kalq	xalq
69	21	etese	Etçese
70	1	traktot	traktor
73	31	Leningzatda	Leningradda
65	21	вармвј	varmaj
81	14	elib	etiv
85	12	udarnikle	udarnikle
91	8	zar	zat
93	1	asammz	aşamaz
98	5	Çалънь	Çalънь
108	24	Klassъn	Klassъz
112	21	Sovot	Sovet
142	1	Dinni	Dinni
114	35	dtmejın	etmejın
117	2	çajъсьn	ajъсьn
118	em tyvynde	Qvzvl Tavludu	Qъzvl Qaracajdı
134	9	çetgenem	çetgenem

Eskertiv. Bu oqarğ ajtylğan xalatla alqьnıñ korrektorları qaravsuzluqlarğ vla bçхnıñandıla. Endi ol çetışimsizlik tyze tilgendı.

Izdatelstvo

Бақасы 1 с. 50 л.

Цена 1 р. 50 к.

У. О. 1977

На Карачаево-Балкарском языке

Д. П. Байкулов—По новому (стихи).